ВІСТІ КОМБАТАНТА

1

Ню Йорк 1964

ВІСТІ КОМБАТАНТА

КВАРТАЛЬНИК

РЕДАКТОРИ:

І. Кедрин-Рудницький
Ю. Тис-Крохмалюк

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Є. Шипайло, А. Валійський,
Р. Купчинський, В. Будний,
Ю. Лопатинський

ВИДАВЦІ:

Головна Управа Об'єднання
б. Вояків Українців в Америці
Головна Управа Братства
кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ:

Братство Українських Січових Стрільців
Об'єднання к. вояків УПА
Броди-Лев, Інк.
Українська Стрілецька Громада в Канаді

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:

Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Аргентина:

Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада-Схід:

Mr. O. Maslak
15 Kipling Ave. N.
Islington, Ont., Canada

Канада-Захід:

Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

Австралія: Fokshan Library & Book Supply, 1 Barwon St.
Glenroy, W. 9, Victoria, Australia

На N. S. W. *в Австралії:*
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

ЗДА й інші краї: **"VETERANS' NEWS", P. O. Box 1184, Church St. Station New York 8, N. Y., U.S.A.**

VETERANS' NEWS, quarterly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.
Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.
Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York 8, N. Y., U.S.A.

ВІСТІ КОМБАТАНТА   Рік 1964   Ню Йорк   Ч. 1 (13)

ЗМІСТ

ДУМКИ НА ЧАСІ

НАЙНОВІША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

МЕМУАРИСТИКА

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

ДУМКИ НА ЧАСІ

Журнал, книжка й організація

Запрошений на сходини у видавничо-редакційних справах нашого журналу один видатний український науковець-журналіст, колишній український старшина, виправдував свою неприявність сумнівом, чи взагалі доцільно видавати в Америці комбатантський журнал, коли — мовляв — краще було б, може, за ті самі гроші видавати українські або англомовні книжки, які мають тривку вартість. Треба признати слушність твердженню, що книжка, добра і потрібна книжка, це найцінніший доказ конструктивної праці української громади поза Україною, вартніший за всі маніфестації й демонстрації та пропаганду, яка саме тому не приносить реальної користи українській визвольній справі, що має штамп пропаґанди, який згори відштовхує і насторожує недовірливо. А втім, заперечування вартости журналу, це щонайменше — спрощування проблеми.

Бо журнал, такий, як наш, має зовсім інші, аніж книжка, і дуже окреслені завдання: бути органом існуючих комбатантських організацій, бути духовою ланкою між живучими колишніми вояками-українцями, підтримувати культ збройної сили, але й підтримувати організаційний зв'язок між окремими комбатантськими гуртами, що журнал видають, і між окремими особами, що його читають. Безперечно — книжка має тривкішу вартість, як журнал. Але не можна до всіх річей і явищ у світі ставитись „суб спеціє етернітатіс" — під кутом вічности. Життя має свої вимоги і не вільно нехтувати ними. Поки живуть люди, які відчувають потребу жити в гурті, поки і розум і почування диктують нам, що слід зберігати українську комбатантську організацію, поки ми цікавимось проблемами недавньої української визвольної війни і сучасного війська, то не можемо класти на все це хрестик і обмежитись до тези про вищість книжки над журналом.

Є в міркуваннях скептика у відношенні до доцільности видавання комбатантського журналу ще один момент, що його він на мить проминув. Кожний активний громадський діяч і взагалі людина, що ногами ступає по землі (а таким реалістом, а не фантастом власне і є

побратим, що своїми заввагами дав поштовх до цих рядків) знає, що всупереч усім розумовим аргументам, на деякі речі „недоцільні" можна дістати гроші, а на „доцільні" трудно їх зібрати. Наприклад: з приводу кожної великої конвенції одної з наших великих установ чи кожного великого з'їзду кожної популярної організації чуємо нарікання: скільки-то тисяч, а то й десятків тисяч долярів пішло „намарне", витрачених учасниками таких конвенцій і з'їздів на подорож, готелі, харчі, квитки вступу і т. п. видатки і скільки добрих книжок можна б видати за ті гроші! Або: з приводу кожного балю в будь-котрому з осередків української громади в ЗДА чи Канади можна почути ремствування на „розтратність" наших жінок на сукні і наших чоловіків на напитки, на тисячі долярів, що йдуть до чужих кишень, як заплата за залі, оркестру й т. п. видатки, зв'язані з вечерницями. Свята правда, що за всі ті гроші, які вилітають з українських кишень впродовж одної ночі, чи одного-двох днів з'їзду, можна б видати кілька гарних, добрих, корисних речей. Але тих грошей ви ніколи на таку благородну ціль не дістанете — коштом відмови від конвенції, конґресу, з'їзду чи забави.

І це навіть добре, що так воно є, бо це закон природи: живі люди думають про живе, безпосереднє діло, про свої щоденні справи і турботи, про працю і розвагу, дармащо в порівнанні з отими турботами є очевидно — й інші, більші і поважніші. Людина не може перескочити сама себе і годі вимагати це від неї. Годі вимагати від усіх колишніх вояків-українців, щоб вони зреклися власної організації та щоб організація могла існувати без власного журналу, або щоб вона його свідомо зреклася, і щоб замість скромної річної передплати та буквально центів за кожне окреме число журналу — комбатанти складали гроші на видавання книжок. До речі — для видавання військово-історичних книжок однаково документарного як мемуарного характеру існує окреме заслужене видавництво „Червона Калина" і книжки з такою тематикою появляються час до часу також в інших видавництвах. Люди зорієнтовані у видавничих справах знають, що грошова сторінка — кошти видання книжки — не вичерпує проблеми: інколи куди труднішою справою є дістати добрий і вартісний рукопис, як гроші на його видання. Це подібна історія, як із бідканням, що нема катедр українознавства або українознавчих курсів для молоді. Тим часом не в браку катедр лихо, а в браку студентів, охочих мати її і слухати її лекцій. Як виглядає справа українознавчих лекцій, напр., в Науковому Товаристві ім. Шевченка, можна легко перевірити: скількість доповідачів куди-куди більша, як число слухачів. Не треба їхати аж до Мюнхену, щоб цю диспропорцію між професорами і студентами

перевірити у Вільному Українському Університеті: така диспропорція є також і в американських містах, в яких не брак української студіюючої молоді, але брак в неї бажання студіювати українознавство.

Існує дуже багато гарних і правильних теорій, якщо їх так і залишити у сфері теорії. Коли ж їх хочеться реалізувати — вони виявляються мрією, яка приносить честь ідеалізмові і фантазії автора, але не робить чести його знанню і відчуванню дійсности. Ось недавно мав один видатний український діяч-публіцист двогодинну доповідь на Політичній Раді УКК, друковану потім в одному щоденнику та дискутовану на окремому вечорі в Ню Йорку. Прегарні пляни, почавши від безспірної правди, що українське життя в ЗДА й Канаді повинно прямувати пляновими рейками, а не зикзакуватими стежками імпровізацій. Надзвичайно переконливо звучать аргументи за потребою створити шкільно-виховний фонд „тільки" на 250.000 дол., окремий фонд на уділювання премій у розписуваних конкурсах для письменства, різних родів мистецтва, публіцистики та навіть реторики, і ще інші окремі фонди на подібні похвали гідні речі. Безумовно, що було б дуже гарно „комасувати" існуючі табори різних молодечих організацій, заступити малі й інколи поганенькі Народні Доми може й меншою їх кількістю, зате величавими осередками українського культурно-суспільного життя і то без найкращого джерела доходу „бари", — дуже цікава думка про плянове й масове переселення українських поселенців з латино-американських країн до Канади з пляновим творенням там української етнічної більшости в деяких провінціях. Першорядні ідеї — але як вони виглядають у світлі реальних можливостей здійснення їх?! Очевидно, що ентузіязм потрібний, — треба радіти, що є між нами ентузіясти, які виявляють ініціятиву та підштовхують дрімучу громаду до конструктивних діл. Тому не треба відбирати ентузіястам їхньої палкої віри в проповідуванні ними доброї цілі. Але ж в усіх починах треба таки ступати ногами по землі, а не ширяти крилами під облаками.

Реальною річчю є те, що існують в Америці й Канаді українські комбатантські організації, які нараховують кругло півтори тисячі осіб. Це мало, бо найменше других стільки колишніх вояків-українців ходять „люзом", не приставши до організаційного гурту. Одні з тих організацій корчаться, бо їх члени, активні учасники визвольної війни, вимирають. Але поруч із найстаршою є ще живуча середня ґенерація колишніх вояків-українців, які хочуть мати свою організацію і організаційний журнал. І треба все зробити, щоб цьому бажанню піти назустріч. Ось так „Вісті Комбатанта" входять в четвертий рік свого існування. Власники комплекту добре зроблять, як від-

дадуть зібраних ними 10 зшитків 12-ох чисел нашого журналу до переплетні: це буде об'ємиста гарна книжка на 814 сторінок. І є на тих сторінках тривкий матеріял: для українського військового історика, та історика української громади в Америці.

Треба теж видавати військово-історичний журнал, щоб регабілітувати перед історією добре ім'я українців, які видали самі собі погане свідоцтво своєю нехіттю до військового діла перед першою світовою війною. Тоді військовий стан був в очах українців чимсь нижчим, як стани духовників, учителів, адвокатів, суддів, лікарів. Внаслідку в Західній Україні УГА мусіла приймати на службу австрійсько-німецьких штабових старшин, які — хоч і мали фахові кваліфікації та сантимент до української справи, проте не розуміли української революції і потреби стратегії й тактики, пристосованих до революційних відносин в Україні. А на Наддніпрянській Україні Українська Центральна Рада ставилась після вибуху революції неохоче до концепції регулярної армії на базі загального обов'язку військової служби. Це історична правда, що одно і друге, ці легковажні до війська настрої українського громадянства перед першою світовою війною, трагічно заважили на нашій визвольній війні-революції.

На тій нараді, про яку була мова на самому вступі цих міркувань і про яку є звіт у Хроніці, на дальших сторінках, представники всіх існуючих в ЗДА українських комбатантських організацій не піддавали навіть в найменший сумнів потреби дальшого видавання „Вістей Комбатанта", а дебатували про можливості його перетворення з квартальника на двомісячник чи про побільшення об'єму. Хай же все ще велика родина колишніх вояків-українців в ЗДА й Канаді — без уваги на те, яку уніформу хто носив, з якої области походить і якої він віри та політичних поглядів, — хай ця велика наша вояцька родина підтримає діло, що його сама вона породила і що його хоче зберегти! „Вісті Комбатанта", входячи в четвертий рік свого існування, — стукають не тільки до Ваших кишень за скромною передплатою, яка у Вашому бюджеті не зробить напевне щілини, але й до Ваших пер, щоб підсилювали цей журнал своїми статтями, споминами, рецензіями, заввагами, Листами до Редакції, — до вашого серця, щоб Ви підтримували цей Ваш власний журнальчик теплим словом і теплим ділом. На славу не видавцям, не редакторам, не адміністраторам ані авторам, а на славу тому вояцькому ділу, що його культові служать „Вісті Комбатанта".

НАЙНОВІША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Іван Цапко полк. Армії УНР

Українські війська перед завішенням зброї

ЖОВТЕНЬ 1920

14-го жовтня Окрема Кінна Дивізія розпочала наступ на м. Бар. На цей день оперативна ситуація представляється так: 6-та Січова стрілецька дивізія, розбивши ворога під с. Єлтухи, наступала вже в напрям на Бар, загрожуючи ворогові з північного заходу. 4-та Київська стрілецька дивізія наступала долиною р. Ров, із заходу. В тому напрямку за відомостями розвідки, були такі ворожі сили: — 41 совєтська піша дивізія, — доповнена татарами та іншими зі сходу — після розбиття її під Теребовлею, і при ній Кінна бриґада Кочубея (115, 116 і 117 кін. полки), 47-а сов. піша дивізія (139, 140 і 141 п. бриґади), частини 60 совєтської пішої дивізії й кінний відділ Байла.

Для ОКД була поставлена мета — захоплення міста Бар й знищення ворога, що оперував в цьому районі, наступаючи з південного заходу й використовуючи тиск на ворога 6-ої стрілецької й 4-ої Київської стрілецької дивізії. О 9 год. рано 1-ша бриґада ОКД у виконання наказу командира ОКДивізії, вирушила з м. Ялтушкова по шосі й тим розпочала славний наслідками наступ на м. Бар. Полки 1-ої бриґади кілька разів ходили в кінні атаки розбиваючи ворога, не дивлячись на те, що ворог намагався вперто боронити свої новозайняті позиції, підтримуючи своїх вояків горілкою (як показували полонені) й намагаючись привести до порядку свої погромлені полки. Після атаки 1-ої бриґади на південній околиці с. Складне, де ворога було збито з позицій й захоплено до полону коло 340 большевиків з командирами й комісарами, що належали до 418 й 419 п. полків 47 совєтської дивізії, командир ОКД для підсилення 1-ої бриґади в дальшому наступі на Бар — кинув до бою 4-ий кінний Ніжинський полк з 2-ої бриґади.

Місто Бар було запруджене большевицькими обозами, що вирівались із міста різними шляхами й поперегороджували вулиці й дороги, а до Бару рятуючись бігли із страшним галасом рештки 47 совєт-

ської пішої дивізії, скидаючи на дорогу взуття й одяг, для полекші. Полки — 1-ий кінний Лубенський та 2-ий кінний Уманський Запорожський 1-ої бриґади та 4-ий кінний Ніжинський Івана Сірка полк, на плечах ворога увірвались до міста коло 6-ої год вечора. В час атаки під Баром в 4-му кінному Ніжинському полку були поранені 1 підстаршина і 2 козаки. 1-ша бриґада мала втрати — поранено 3 старшин, забитий 1 козак та 9 козаків поранено. Ця операція 1-ої бриґади дня 14-го жовтня, принесла для ворога втрати 3-х полків — 365 п. полк 122 бриґади, 418 й 419 полки 140 бриґади й дала для ОКДивізії трофеї: 750 полонених з командирами й комісарами, 3 тачанки з діючими кулеметами, більш як 800 рушниць, 20 скринь гарматних набоїв, до 50,000 рушничних набоїв та 60 фір обозу з харчами й військовим майном.

Після захоплення м. Бару, полк 1-ої бриґади, а з ними й 4-ий кінний Ніжинський полк під командою підполковника Корчунева, переслідували рештки ворога аж до с. Іванівці, що лежить на південний схід від Бару, де ворог пробував боронитися. В останній кінній атаці, на с. Іванівці, взяли участь полки 1-ої бриґади й 4-ий кінний полк. Село було захоплене й ті з червоних оборонців, що залишились живими, взято до полону. Коло 9-ої год. вечора полки 1-ої бриґади й 4-ий кінний полк, стомлені попередніми боями й атаками, повернулися до м. Бару, женучи поперед себе полонених та обози. В Барі вже був ген. — хор. І. Омелянович-Павленко й прибула решта ОКД ще за світла. Ставлення населення до українського війська було зворушливе, громадянство Бару сердечно вітало полки дивізії й щиро частувало, чим могло, козацтво.

Блискучі акції частин ОКД 14-го жовтня, надзвичайно сполошили большевицьку залогу м. Жмеринки, там вже сподівалися налету української кінноти. В напрямку Бару ворог вислав з три-чверти залоги Жмеринки (за словами полонених) й вже в ночі, ворог, маючи сутички з нашими розвідчими стежами, наблизився до міста, а коло 4-ої год. ранку 15-го жовтня, три бронепотяги з важкими й легкими гарматами прибули з Жмеринки й стали на позицію перед ст. Бар. Окрема Кінна Дивізія стояла в с. Окладне, охороняючи доступ до Бару та до свого постою. Ворожі бронепотяги почали гарматний обстріл який тривав аж до вечора. За цей час по с. Окладне й околицях, ворог випустив більш ніж 800 стрілен калібром в 3 й 6 цалів та 42 ліній, які на 80-90% не розривались, тому й не спричинили поважних втрат, бо було кілька козаків легко поранених та кілька коней забитих. У селян в с. Окладному було пошкоджено або й розбито немало дахів, коминів, тощо.

Над вечір в цей район надійшла 4-та Київська стрілецька дивізія, яка вогнем своєї артилерії відігнала ворожі бронепотяги, а весь район здобутий ОКД було їй передано. ОКД перейшла в с. Волоські Чемериси до армійської резерви, де й спочивала два дні. Тут всі довідались про завішення зброї між поляками й москалями на 21 добу. Польський уряд згодився на московську пропозицію зробити перемиря, про що й було оголошено в польських часописах 15-го жовтня. Отже з вісток тих було ясно, що вже дня 12-го жовтня були підписані умови перемиря, з тим, що завішення зброї має наступити 18-го жовтня о год. 24-ій. В цих умовах нічого не згадано про Армію УНР.

ОСТАННІЙ БІЙ ПЕРЕД ПЕРЕМИРЯМ

Згідно з наказом до військ Дієвої Армії УНР ч. 0187 від 16 жовтня 1920 р. — на українські війська покладено завдання, до часу початку перемиря, що мало наступити о 24-ій год. 18-го жовтня, опанувати таким районом і поставити Армію УНР в таке положення, щоб ворог не мав можливости користати з Жмеринського залізничого вузла, який відогравав першорядну ролю в стратегічних обрахунках большевиків. Здобутий район треба міцно забезпечити з використанням міста Могилів-Подільський для зв'язку з Румунією. ОКД матиме за завдання сфорсувати залізницю між Копайгородом і Митками й рішучим ударом провадити операцію в напрямку м. Станиславчик-Жмеринка й там перетяти шлях на Одесу.

Окрема Кінна Дивізія 18 жовтня вирушила на м. Копайгород, через с. Сеферівка й у м-ку Верхівка мала годинний відпочинок, звідки отримавши від штабу Кулеметної дивізії корисні відомості, ОКДивізія вирушила далі через сс. Мар'янівка-Володіївці. Коли голова колони дивізії входила до м-ка Копайгород, там її радісно зустріло населення, зокрема жидівсське на чолі з рабіном і з Торою, — піднесли хліб та сіль й благословили дивізію на бій. З містечка ОКД рушила на с. Грабівці й дійшла до урочища Шаргородини.

В голові колони дивізії йшла 2-га бриґада, а спереду як авангард йшов 4-ий кінний Ніжинський полк. Дивізію вів (у відсутності ген-хор. Ів. Омеляновича-Павленка, що виїхав до штабу Дієвої Армії на важливу нараду) тимч. викон. обов. Командира 2-ої бриґади сотник Любимець. Колона дійшла до с. Мовчанська Лука й не встигли передові стежі 4-го кінного полку дійти до церкви, що була серед села, як раптово були обстріляні ворогом з південно західної сторони села. 4-ий кінний полк відразу відкрив по напасниках кулеметний вогонь, а потім враз із 3-м кінним Чигиринським полком пішов в атаку.

Під тиском 2-ої бриґади червоні відступили на сс. Мовчанська Гута-Перепильниці й вже з нових позицій ворог відкрив вогонь. Частини ОКД з огляду на незручний терен для кінного бою, як ліс, ями, кущі, одержали наказ відтягнутися, почало сутиніти й коло півночі вся дивізія дійшла до с. Коцмазово. Туди вночі підійшла 4-та Київська стрілецька дивізія, яка своїми передовими відділами, рішучим ударом знищила ворожі застави й відкинула ворога за р. Мурафу.

Дня 19 жовтня ОКД в порозумінні з штабом 4-ої Київської дивізії щодо координації акцій в напрямку Жмеринки, вирушила в бік м-чка Станиславчика. В голові дивізії йшла 1-ша бриґада із завданням: відкинути червоних за р. Мурафу, переправитись через річку, обійти з північно-західного боку й зайняти м-ко Станиславчик, що лежить на східному березі р. Мурафи. 2-га бриґада мала за завдання підійти до містечка й ще з західного берега Мурафи робити демонстрацію й обстрілювати його з артилерії.

Від поляків було повідомлення, що перемиря з большевиками починається о 12 год. вночі (год. 24-ій) й до того часу треба опанувати терен за р. Мурафу, бо згідно з умовою про завішення зброї, червоні мали відступити на 15 кілометрів від лінії фронту (невтральна зона), на якій в той час стоятимуть наші війська. До Жмеринки було яких 10-12 клм. . З опануванням теренів якмога далі на схід, була б можливість змусити большевиків залишити Жмеринку, цей залізничий вузол стратеґічного значення. Тоді залізнича лінія Жмеринка-Одеса потрапила б до невтральної зони і припинилось би курсування ворожих бронепотягів та підвіз нових частин.

1-ша бриґада ОКД з боєм захопила с. Дзялів, на плечах ворога переправилась через р. Мурафу в с. Тарасівка й пішла в наступ на м-ко Станиславчик між болотняним берегом Мурафи й залізницею. Тимч. керуючий дивізією „полковник" Любимець, не зважаючи на розвинутий успішний наступ у визначеному напрямку 1-ої бриґади, не підсилив цю бриґаду частинами 2-ої бриґади й не зробив потрібної демонстрації та, не переводячи до потрібного кінця намічену операцію, дав наказ 1-ій бриґаді повернутися до штабу дивізії, що з 2-ою бриґадою стояв у лісі, на перехрестю доріг Олексієвка-Дзялів-Телелинці. Отже у відсутності командира ген.-хор. Ів. Омеляновича-Павленка, дивізія не виконала завдання — захопити м. Станиславчик. Для демонстрації перед Станиславчиком і в допомогу 1-ій бриґаді не вжито 2-ої бриґади й артилєрія не відкрила вогню по ворогові. Сотник Любимець буквально розкинув 2-гу бриґаду, а в тім і 4-ий кінний Ніжинський полк дрібними відділами в різних напрямках, можливо й для забезпечення наступу 1-ої бриґади, а сам на чолі півсотні (з охорони командива й зв'яз-

кових при штабі) виїхав на горби проти Станиславчика й потрапив під вогонь добре пристріляних ворожих гармат та кулеметів, що й змусило його з півсотнею повернутися до лісу. Це в той час, як 1-ша бриґада була змушена під сильним обстрілом артилерії та бронепотяґів ворога, захопити переправу коло хут. Млини, понісши непотрібні втрати, щоб перейти на західній берег болотистої річки. Це були наслідки необережного доручення важливого керівництва невідповідному старшині.

Під вечір, Окрема Кінна Дивізія перейшла на спочинок до с. Коцмарова, де коло 20-ої год. надійшов наказ до Дієвої Армії про те, що бойова чинність українських військ на фронті припиняється на 21 добу.

20 жовтня коло 10-ої години ранку, делеґація від всіх частин ОКД взяли участь у похоронах забитого в атаці на кулеметні тачанки ворога, підхорунжого Івана Андрусевича 1-го кінного Лубенського Максима Залізняка полку. Того ж дня о год. 13-ій полки дивізії рушили походом через м. Копайгород, м. Верхівка та сс. Серафієвка й Волоські Черемиси й на 24-ту год. прибули у с. Михалівці.

ЗАВІШЕННЯ ЗБРОЇ. ОКД В АРМІЙСЬКІЙ РЕЗЕРВІ В М. ВІНЬКІВЦЯ

В околицях с. Мигалівці полки відпочивали використовуючи час на огляд коней та зброї й обозів. Дня 23-го жовтня о 7-ій год. вечора (19-ій год.) була зібрана вся Окрема Кінна Дивізія й її командир ген.-хор. Ів. Омелянович-Павленко, поінформував про загальне становище Армії УНР та про завішення зброї з червоними. З огляду на постійний брак коней для спішених козаків, кожна бриґада визначила ремонтну комісію мобілізації коней. Для 1-шої бриґади було визначено Острожський, а для 2-ої Заславський повіт. Було всього змобілізовано 60 коней, які й були надіслані ремонтними комісіями до штабу дивізії.

26-го жовтня всі частини ОКДивізії перейшли в район м-чка Віньківці й розташувалися в околицях містечка. Окрема Кінна Дивізія стала в армійській резерві в м-чку Віньківцях. На коменданта цього міста, а скорше містечка, був призначений сотник Барабаш, він же комендант штабу ОКД. Сотник Барабаш відразу навів свої порядки в містечку. Автор цього нарису, замешкав у голови жидівської управи (бурмістра), який його дуже добре прийняв й старався у всьому бути корисним. Бурмістр відзивався з великою похвалою про сотника Барабаша, заявляючи, що від довшого часу не було такого порядку й чистоти в їхньому містечку й всі мешканці з приємністю й пошаною говорять за справедливого хоч і вимогливого але й вічливого в поведен-

ню свого коменданта. У нас захворів на тиф, тимчасово приряджений до штабу, лейтен. фл. Ілюченко-Яхновський й тоді лежав в гарячці тут в одній хаті. Бурмістр громади зорганізував все, що лише було можливе в допомогу нашому лікареві, як теж прохав залишити цього старшину у нього в містечку, де хворому буде повна опіка, аж його не поставлять на ноги.

На ранок 1-го листопада полк був викликаний до штабу дивізії на перегляд.

Перед полуднем зайшов до мене сотн. Барабаш, повідомивши, що до штабу ОКД має завітати Головний Отаман, та що його можна чекати десь коло 1-ої год. пополудні. Трохи скорше визначеної години, на площі, де в школі містився штаб ОКД, вже все було готове для зустрічі Головного Отамана. На площі перед школою, для віддання пошани, були вишикувані в цілому строю частини від полків ОКД для почесної варти з прапорами й оркестрою.

Головний Отаман, за своїм звичаєм їздив до фронтових частин й нині, вертаючись з такої поїздки, мав завітати до командира Окремої Кінної Дивізії ген. Івана Омеляновича-Павленка. Але тим часом увагу штабових старшин звернув якийсь пожвавлений рух мешканців містечка поблизу школи. З бічних вуличок, гурмами сходилось жидівське населення на площу. Там, де з головного шляху йшла дорога короткою вуличкою на площу, при в'їзді — був дійсно незвичайний рух. Швидко будували там якесь перекриття, балдахим з матерії в чорні й білі паси. Було видно двох рабінів і всю гонорацію містечка, як міського голову та радних. Збоку вже уставилась і їхня оркестра.

Врешті появилася коло штабу висока, струнка постать молодго коменданта м. Віньківців, який з бурмістром, пішов докласти командирові ОКД, що населення містечка бажає привітати Головного Отамана при в'їзді, бо такої нагоди ще не мало.

Минуло лише кілька хвилин по 1-ій год. пополудні, коли появився самохід Головного Отамана, що звернув з головного шляху до містечка й незабаром змушений був спинитись при в'їзді на площу, перед балдахином. Там жидівське населення зустрічало урочисто, з Торою, Головного Отамана Симона Петлюру, цим віддаючи йому найвищу пошану.

Головний Отаман, що був в супроводі генштабу ген.-хор. В. Петрова й ад'ютанта полковника О. Доценка, вийшов з авта, а в цей час місцева оркестра вже грала „Ще не вмерла Україна..." Так приймаючи й віддаючи пошану стояв струнко Головний Отаман, слухаючи гимн, а потім під оклики — „Слава!" підійшов до нього бурмістр з рабінами, привітав й підніс на рушнику, хліб та сіль.

Коли Головний Отаман подякував за прийнятя, він вже пішки дійшов до будинку школи, де в супроводі ген. І. Омеляновича-Павленка прийняв почесну варту, вітаючись з козаками. Далі, Головний Отаман зробив перегляд зібраної ОКД й тут же на представлення командира дивізії та командирів полків, затвердив декількох кандидатів, що були намічені на старшин. В Окремій Кінній Дивізії того дня підвищено до першого старшинського рангу 20 осіб. Після цієї урочистости, полки ОКД з артилерією пройшли перед Головним Отаманом церемоніяльним маршем. Ця парада струнких колон кінноти з розвинутими значками й прапорами, викликала захоплення у мешканців містечка.

На постою в околицях м. Віньківці аж до 10-го листопада, в полках проводилась бойова підготовка, вивід коней, перекування, учбова стрільба з кулеметів та муштра по сотнях. Большевики за цей час „передишки" з поляками та й українцями, вели реорганізацію своїх сил на всіх фронтах. До українського війська дійшли відомості про присутність в головному штабі польського війська спеціяльної місії французького генерального штабу на чолі з генералом Вейґаном. Ця штабова місія перебрала все вище керівництво воєнними операціями проти червоних москалів, в тім числі й під Варшавою. Одним з найближчих співробітників генерала Вейґана був ген. штабу майор де Ґоль*) та інші досвідчені військові дорадники. Тут треба й згадати, що совєтські армії Тугачевського, вже 16-17 серпня були розгромлені під Варшавою польськими військами, де поважну ролю відіграла Армія УНР на крайньому правому крилі фронту. Рух під Замостя польських дивізій примусив совєтську кінну армію поспішно втікати на схід й переслідуваний кіннотою, совєтський командарм-вахмістр Будьонний ледви врятувався від полону в околицях с. Тростянець-Острів, Луцького повіту.

Армія УНР займала протибольшевицький фронт правіше 4-ої польської армії й мала зв'язок і не раз співдіяла з групою ген. Латинника (8-ма польська піша дивізія ген. штабу полковника Бургардт-Букацького, 12-та піша дивізія полковника Янушайтиса та 1-ша польська кінна бриґада полковника Ґлуховського), в більшості випадків ці завдання виконували частини Окремої Кінної Дивізії. Завішення зброї, перемир'я, наступило саме в той час, коли Українська Армія розгромила 14-ту совєтську армію й для Армії УНР вже майже не було перешкод для руху на схід.

Зі свого боку червоні, користаючи з „передишки" — перемир'я, стягали свої змобілізовані частини з Сибіру, Туркестану та й Дале-

---

*) Генерал Шарль де Ґоль, нині президент Франції.

Дм. П-н.

Могила Українських Січових Стрільців
БІЛЯ СЕЛА ВИКТОРІВ КОЛО ГАЛИЧА

„. . . В погідний, весняний час, спішним походом перейшли УСС жидачівський та калуський повіти та 10 червня 1915 року спинилися біля с. Викторова. Стрілецькі стежі загналися тоді за ворогом аж до с. Тязова, недалеко Станиславова. Після двотижневої позиційної боротьби у Викторівському лісі, підчас якої УСС відсунули ворога під сам Галич, російські війська дня 27 червня подалися у дальший відворот . . . Дня 28 червня УСС зайняли Галич та переходи на Дністрі. Перша увійшла до колишньої столиці княжої держави сотня Д. Вітовського. Населення повітало УСС з великою радістю як переможців та рідне військо. Того дня на ратуші города замаяв жовто-блакитний прапор”[1]) . . .

***

Від тієї пам'ятної події проминуло коло 49 літ, — саме тепер напередодні „золотого ювілею” Українських Січових Стрільців. Однак мало хто знає, де знаходиться могила тих стрільців, що впали в бою у Викторівських лісах під Галичем. Згаданий Альманах УСС на першому місці згадує, що в боях під Викторовом згинув 10 червня 1915

кого Сходу, головно контингенти з киргизів, башкирів, бурятів, татарів та інших монгольських народностей на Україну. Це совєтське військо дуже жорстоко поводилось з українським населенням. Цій пляновій організації червоного війська в Україні намагалися перешкоджати чисельні загони повстанців, особливо на Лівобережжю.

Большевики зуміли протягнути переговори з польською делеґацією в справі так їм потрібного миру. Пізніше, 18 березня 1921 р. Мирова Конференція в Ризі підписала мир між Совєтами та Польщею, яка зрадила свого одинокого союзника Армію У.Н.Р. Отже, тимчасом у Совєтів ліквідувався польський фронт, а добровольча (біла) армія ґен. Вранґеля до того часу вже була зліквідована. Перед півмільйоновою червоно-московською армією залишився фронт українського війська, в двадцять разів меншого, в попередніх переможних боях виснаженого й слабо вивінованого. 14-та совєтська армія була тоді доведена до майже повного стану й їй наказано розпочати наступ 10-го листопада для ліквідації Української Армії.

1) Альманах Українських Січових Стрільців 1914-1920 — „Від Карпат до Серету”, — Видавництво Ігора Федева, Монтреаль, Канада, 1955.

року журналіст Теофіль Мелень, похоронений пізніше в с. Медуха, де родився Дмитро Вітовський.

Це той усусус, який 29 квітня 1915 р., бувши несповна 11 днів у Коші УСС на терені замку Корятовичів у Варпалянці коло Мукачева на Карпатській Україні, — як член Загальної Української Ради, виголосив прекрасну святочну промову при закінченню Шевченківського Свята.[2]) Крім нього згинуло там і других п'ять усусусів у тому самому лісі.

ПОЛОЖЕННЯ МОГИЛИ.

Могила знаходиться на висоті 330 метрів понад позем моря на узгіррі т. зв. Лисої Гори, при роздоріжжі двох головних шляхів, що проходять такими місцевостями:

Перший шлях від Станиславова селами: Пасічна, Угринів Долішній, Ямниця, Тязів, Крилос до міста Галича; а другий шлях: від містечка Єзупіль почерез села Сілець, Викторів, Комарів, Сапогів, Бринь, Боднарів та Вістову до міста Калуш.

Саме село Викторів, розлоге на 7 км., Горішнє та Долішнє, в якому було дві церкви, — це старинна назва села, що походить ще з княжих часів з XII століття, а подальше від нього на захід, — це вже передмістя княжого города Галича-Крилоса. В тих часах не було тут жадного лісу, як є тепер, — а кипіло тут людське життя, красувались церкви, монастирі та боярські дворища. Зариси того княжого часу подав Осип Назарук у своїй повісті „Князь Ярослав Осьмомисл". —

***

А тепер: „. . . Коли станути на вершку цієї Лисої Гори, — яка краса довкруги, як кинути оком, вдолині поля-поля, то підносяться вони раз вгору, то знову вниз, довкруги від полудня тільки ліси, зелені-зелені, аж за очі хапає. А дальше направо від могили видно Чорний Ліс, а на ліво від нього, ген, ген, в далині, біліють гори Карпати. Видно і високу Говерлю, й Сивулю та інші менші гори. А дальше чудова панорама підгір'я та долини обох Бистриць, Надвірнянської та Солотвинської, — поміж їхніми руслами — місто Станиславів, — а дальше на полудневий схід містечко Тисьмениця аж по м. Надвірну.

І на тлі цього краєвиду була висипана висока могила УСС-ів, що впали у бою із московською навалою за княжий город Галич-Крилос у Викторівських лісах в місяці червні 1915 року[3]).

---

[2]) Диви, „Вісті Комбатанта", — ч. 1-2. Ню Йорк, 1961 р.

[3]) Дм. П-н: — „На „Матки" до Крилоса", — щоден. „Америка" ч. 162 з 30 серпня 1954 року.

ІСТОРІЯ ВИСИПАННЯ МОГИЛИ.

Щоби точно подати історію висипання могили, слід тут навести дещо скорочену відомість, що її заподав бл. п. о. Юстин Гірняк, парох села Ямниця та Станиславівський декан у щоденнику „Америка" ч. 168 з 13 вересня 1954 року.

„Цвітистий спомин п. Дм. П-на про паломництво до Крилосу на празник Успенія Пр. Д. М. спонукує мене доповнити ту його частину, що відноситься до могили Українських Січових Стрільців на Лисій Горі б. Викторова. Хочу переказати грядучим поколінням історію висипання цієї могили.

...Коли основано у Львові Українське Товариство Охорони Воєнних Могил, його ідея знайшла спонтанічне зрозуміння в народній масі. На заклик Виділу Філії Т-ва в Станиславові, кинулося все, що жило, до праці. Селяни, студенти, пластуни, уряровці різних бранж, жіноцтво — працювали з посвятою над вишуканням могилок і приготуванням репрезентативних гробів для погиблих УССтрільців і вояків У. Г. Армії. Робітники й учні враз із своїми вчителями йшли після своїх занять просто на цвинтарі й без обіду працювали до темного вечора. Створені ними могилки в найкращих частинах цвинтарів і їхнє пієтичне викінчення перевищали солідністю і красою воєнні могилки польських вояків, збудовані на державні кошти.

Як тільки рухлива станислаавівська філія впоралася з своїм завданням у самому Станиславові, донесено Виділові, що на викторівських ґрунтах находиться біля 15 могил УСС без солідного забезпечення. Мені, як членові Виділу Філії, було доручено зібрати конкретні дані й приготовити проєкт розв'язки. Виявилося, що перші відомості про 15 могилок були сильно переборщені, бо найшлося тільки 4 могилки з костями пятьох УСС-ів. Двом могилкам загрожувало дійсне повне забуття, а дві інші були зазначені провізоричними хрестами і насадженими тривкими квітами. Активні громадяни рішили, що найкраще буде похоронити тіла героїв у спільному гробі на закупленій площі в формі квадрату по 20 м. кожний бік, на перехресті двох шляхів, Станиславів-Галич і Єзупіль-Калуш.

Після наладнання процедури порядкування німецьких воєнних могил польському урядові було незручно робити якінебудь труднощі в полагодженні прохань голови станиславівської Філії О. В. М. — При зеленому столі, без перевірення справи на місці, Воєвідський уряд дав свою згоду на ексгумацію тіл і зложення їх у одному спільному гробі, спираючися на суґестію збоку голови Філії, що краще мати одну українську воєнну могилу, ніж чотири.

Годі описати запал, з яким сприйняло околигне селянство повище рішення Воєвідського уряду. Рішено не зраджувати деталів задуму, та „кувати залізо, поки гаряге". До тижня викопано на середині парцелі яму 3 м. заглибшки, зроблено широку дубову домовину, вложено її в сильний, бетоновий заміс і знесено до неї кості пятьох поляглих УСС-ів. Для забезпегення їх від можливих знущань збоку мазурських колоністів, які вже вспіли розбудувати свої хати суцільним вінком на схилі Лисої Гори, зорганізовано стійкову готу з б. вояків УСС і УГА. Вони жертвенно робили свою службу дві ногі, не зважаюги на мороз.

А тим гасом Виділ Філії працював у Станиславові. Пустив у рух пропаґандивну сітку і виготовив пропам'ятний акт на пергамені в двох мовах, українській і латинській, який у неділю малося зложити святогно в домовину героїв.

Бл. п. проф. Никифор Даниш, адвокат д-р Юлій Олесницький і ще декілька інтеліґентів зредаґували текст, в якому з'ясовано українську держазницьку ідеологію від княжих гасів аж до першої світової війни в гарягопатріотигному тоні, з юнацьким оптимізмом. Наприкінці зазнагено, що хвилева невдага на полі бою не послабила, а ще скріпила й поширила державницьку ідею України.

В найближгу неділю, не зважаюги на студінь, зійшлася тисягна маса українців, щоб на власні огі побагити кості героїв УСС. В 3 год. пополудні прибув зі Станиславова в комплеті Виділ Т-ва О. В. М. і делеґат Воєвідського уряду, якого повітали три команданти сусідніх станиць (Викторів, Єзупіль і Ямниця) на голі підлеглих їм поліцаїв.

Я відправив Панахиду. Потім виступив з короткою промовою голоза Виділу проф. Н. Даниш, опісля вийняв із бляшаної оправи вище згадане пропам'ятне письмо і „з огляду на студінь" відгитав тільки латинський переклад. Його зрозуміли богато українців, що мали середню й високу освіту. Зате не зрозумів її ніхто з приявних поляків, бо ніхто з них не нюхав латини. Вони виявили своє вдоволення не тільки з того, що проф. Даниш своїм жестом укоротив їм гас стояння під морозний вітер, але й звільнив їх від слухання акту в українській мові.

На довершення свята приступили глени Виділу до підписання акту. Після того звернувся проф. Даниш з милою усмішкою до представника Воєвідського уряду з проханням: „А може й пан делеґат зволить покласти на акті свій шановний підпис". Добре вихований делеґат на гемність відповів гемністю: „А овшем, овшем", і підступив до столика, а за ним, на гемний жест проф. Даниша, підписалися всі три команданти станиць, зазнагуюги, за приміром делеґата,

свій службовий характер під видержаний ґемний усміх голови Виділу і ехидний сміх у шапки українських інтеліґентів.

Від понеділка до суботи роїлося на обох гостинцях від соток возів і робітників. Звезено матеріял на велиґезний курган у заплянованому розмірі 6 м. висоти на підставі в формі квадрату, з боками по 10 м. довжини. На горі мав стануги хрест заввишки 10 метрів. До хреста мали провадити виґідні бетонові сходи.

І було б може все гаразд, коли б не той „польський" Новий Рік, а то бачите, пан воєвода вертався вночі автом з якоїсь веселої забави в Бурштині. В міжчасі груба верства снігу покрила вал каміння, розсипаного ямничанами на гостинці. Як то буває зі снігом, авто затогилося, гепнуло в щось тверде, а пан воєвода висипався у сніг. Зробився крик. „Як то можливе, — сварив роз'юшений шеф Воєвідського уряду, — щоб хтось навіз на гостинець десятки тон каменя і сотки тон глини під боком трьох станиць польської панствової поліції і ніхто про це не знав?!"

Згодом вияснили нещасні команданти воєводі, що то під моїм проводом учинили викторівські і ямницькі гайдамаки. Десь у лютому повідомило мене станиславівське Староство, що Воєвідський уряд конфіскує той нещасний камінь на направу гостинця. Камінь має бути на мій кошт розвезений за вказівками дорогового референта при Повітовому виділі. Так само обтяжено мене особисто коштами достави каменя з Бистриці на Лису Гору і коштами розвезення глини по дебрах викторівських лісів. Це рішення уряду прийняли селяни навесело. Камінь, а частинно й глину, розвозили, але ніхто не голосився до мене по кошти. Пару літ пізніше, в часі „пацифікації", польські вояки підложили міну під купу глини. Від її вибуху провізоричний хрест вилетів у повітря, а частину глини рознесло по лісі.

Цей хрест, про який згадує п. Дм. П-н, це вже другий, поставлений викторівцями після „пацифікації", на горбку, що вони насипали із залишків глини. Замітне, що в часі „пацифікації" найбільшу лють перенесли на собі селяни з Ямниці й Викторова.

***

Ось так представляється історія висипання могили Українських Січових Стрільців за словами автора її бл. пам. декана і пароха села Ямниця о. Юстина Гірняка.

Сьогодні тільки може місце залишилось по ній при роздоріжжі двох шляхів, однак дух упавших воїнів кружляє над нею, — й прийде та хвилина колись, що ця могила діждеться, щоб нащадки бувших УСС-ів поставили на ній такого хреста, якого не знівечить „жадна пекольна сила".

Мої зустрічі з командиром УПА Орестом

Мирослаз Онишкезиг — „Орест" народився 26 сігня 1911 року в Угнозі, Західня Україна. По закінгенні народної школи в Угнові пішоз до мірнигої школи в Ковлі. Відбуваюги військову службу в польськім війську був заарештований і щойно по трьох роках з нагоди амнестії після смерти Й. Пілсудського в 1935 році, звільнений. Після звільнення з тюрми Мирослав Онишкевиг повернувся до Угнова, де працював в адвокатській канцелярії д-ра І. Козака. В 1936 році Мирослаз Онишкевиг одружився з Стефанією Зваригг, а в рік пізніше народився їм синок Володимир.

По короткому гасі Мирослав Онишкевиг переїздить з родиною до Львоза, де позірно займається веденням крамниці, а насправді весь свій гас віддає революційній ОУН. З вибухом війни бере активну угасть у похідних групах на центральні і східні області України, де перебуває аж до 1943 року. Повернувшись назад в Угнівщину, бере активну угасть у формуванні Української Повстангої Армії. Коли в 1944 році в бою з польськими партизанами біля Посадова гине його брат Тарас — „Галайда" командир куріня УПА, Мирослав Онишкевиг перебирає команду куренем. Перед відходом німців командира Ореста покликають до Головного Військового Штабу УПА, де його застає прихід большевиків. Внедовзі він переходить на Закерзоння, де обіймає пост командира Військової Округи, в склад якої входять надрайони: „Лемко", Бастіон" та „Поліщук".

Виконуюги доругення Головної Команди УПА, командир Орест розвантажує терен, висилаюги відділи УПА на Захід і Схід. Сам, не зважаюги на важку хворобу легенів та на щораз більший натиск гервоних польських військ, залишається на рідних землях. Схоплений герез зраду з одним вояком своєї охорони Богданом, командир Орест був присуджений польським військовим судом до найвижгого виміру кари — розстрілу. Його розстріляно у в'язниці в Мокотові, у Варшаві, 6 липня 1950 року.

В лісі під Даганами в листопаді 1945 р. я дістав наказ від к-ра Залізняка зголоситися у повному виряді. За кільканадцять хвилин зголошую свій прихід до колиби, в якій перебував к-ир Залізняк. В ній було вже чотирьох незнайомих мені вояків.Знайомлючись з ними я і не думав, що це мої друзі — побратими на довший час. К-ир Залізняк заявив мені, що з тією хвилиною я відходжу з куреня „Месники" на схід у Сокальщину, як зв'язковий. Від тепер належу до групи тих чотирьох. Роз-

говорились, і тут я довідався, що незнайомі чотири повстанці, це к-ир Воєнної Округи Орест з членами охорони. Мені стало ясно, що мене приділено, як члена охорони і як знайомого з тереном оперування нашого куреня, до к-ра Ореста. І на хвилину жаль стало нашого „старого", тобто Залізняка і друзів в курені „Месники". Неодно довелось пережити, неодно перебути. Та наказ — діло святе. Було дещо і підбадьорливого у тій зміні — нові люди, нові терени, нові обставини, — інше, хоч повстанське життя. З к-ом Орестом були — Богдан, Самбо і Сокіл. З цією групою, згодом ще побільшеною, перебув я до 1947 р. — час, як на повстанське життя, досить довгий і різноманітний.

Орест був своєрідний командир. Непосидющий, вічно в марші. Командував відділами від ріки Буг по словацький кордон, любив всюди бути, все бачити власними очима. Довго вів розмови з командирами, а ще довше із стрільцями, яких все і в усьому хотів розуміти і знати. Не було для нього чогось неможливого. Він завжди казав — може справа вимагає іншого підходу, кращої підготови, але вона мусить вийти. Прийшла ніч і ми відійшли на схід у Сокальщину — незнаний мені терен. На моє здивування, ми лишилися на день в селі Ульгівок. Вже майже два роки я не був за дня в селі і тепер почувався дивно. Але і обставини тут інші, великих лісів не було, тільки денеде гаї і гущавини. Казав наш Самбо — „зайдеш у ліс, голова вже на другому боці", а з цеї ще ноги видно. Треба було призвичаюватись на постої по селах. Вкоротці ми перейшли до Василева Великого і тут ми з Самбом перебули трохи довше. Здається, командир Орест зумисне залишив нас, щоб ми трохи відживились. Ніде правди діти, околиці тут багатші, люди заможніші, та й відділів УПА менше. Тут пшенична Україна, казав командир, а Самбо більш переконливо з кожним днем повторював, що наші вороги знають, за що вмірають. За цей час довелось полагоджувати різні справи в терені, але можна було користати з коней, чи то верхи, чи перевозити щонебуть фірами і, в порівнянні до давнішого у сотні, нарікати не було можна. 5-го січня 1946 року прийшов наказ зголоситися у командира, в селі Ульгівок. Як лише почався сумерк, ми були на місці. Командир Орест заявив, що ще цієї ночі мусимо бути в Гуті Любицькій, віддаленій на 40 км. Дістали коней і в дорогу. По дорозі мали трохи потіхи — Самбо родом з міста, ніколи на коні не сидів і в дорозі замучив коня, мусіли шукати другого — трохи його „підтягали", то і дорога не була такою довгою. Над раном були на місці.

На другий вечір ми стрінули тут зверхника цілого Закерзоння, друга Стяга і його охорону. За кілька хвилин ми одержали наказ, що рушаємо дальше, аж у сінявські ліси, добрих 50 км. Ніч партизансько-

го маршу — вуха і очі наставлені на пітьму ночі, увага, щоб не зблудити, зміни на передньому обезпеченні, рука на зброї, нема мови, щоб покурити. Робився день, як ліс, знайомий ліс, прийняв нас у свої обійми. Біля години 9-ої рано ми були вже на Милкові, а біля 11-ої на Храпах на лісничівці. Тут зібралась повстанська „знать" нашого терену: Стяг, Орест, Залізняк, Сталь і інші теренові командири та провідники. Цілий день вони дискутували, радили — ми відпочивали. Бути повстанським зверхником, це не лише плянувати, відповідати за все, але й попадати першому на приціл ворога, видержати фізично більше, як всі інші. Вечером наказ — дальше в дорогу у Перемищину. І знову три ночі твердого маршу, до того у незнаному терені.

У селі Брилинці стрінули ми першу сотню цього терену — сотню Бурлаки. У сотні ми задержались цілий день, охорона відпочивала, а к-ир Орест перевів інспекцію сотні, розмови з командирами і стрільцями. Прийшла ніч, а з нею дальший марш до сотні к-ра Ластівки, яка стояла в селі Ямна Горішня. Знову нам відпочинок — командирові робота. За два дні були ми вже у сотні Беркута (Ворона). Трохи відпочили і знову у дещо довший марш — біля п'ять ночей, в околиці Сянока. Гори вкриті снігами виглядали маєстатично, морози додавали чару, воно приємно було б вийти з лещатами на гору, або романтично у ліс у милому товаристві, але нам у повному виряді з додатковим запасом амуніції, по вівсяному лемківському ощипку, це виглядало не так чарівно. До того ще марші в горах не приходились нам легко, бо ми усі були з рівнин. Тому часто приходилось з'їздити на власних сидженнях згори вдолину.

Вкінці ми стрінули сотню к-ра Біра, у селі Поляна. З сотнею Біра ми перейшли в село Лопінка і тут разом перебули біля двох тижнів. Морози і заверюхи внеможливлювали рухатись дальше. Тут ми мали пригоду з польським військом. Невелика група наскочила на село, а що цього дня було тут весілля, багато людей разом, був наказ потоком відійти у ліс і на горі зайняти становища. Нарікали стрільці, чому то не можна дати прочуханця полякам, але наказ був наказ. Нічю ми перейшли в інше село і над раном розчленувались по кватирах. Ще не роздягнулись, вже розвиднілось, як розвідка донесла, що їде польське військо. Тоді застави дістали наказ відкрити вогонь. Одна чота пішла на зміцнення, а ми знову із села у ліс. По короткій стрілянині наші пригнали у ліс чотирьох полонених. Тут політвиховники мали з ними довгу „науку" і відпустили до їхніх частин. Знову нарікання вояцтва — вони наших стріляють, а ми їхніх на волю пускаємо. Тоді вже був підписаний договір з Польською Підпільною АК („Армія Крайова"), зобов'язувала т. зв. „лінійка" і всі мусіли цього додержуватись.

У сотні Біра гостювали не лише ми, тут був зі своїм почотом і к-ир Рен. Мали нагоду наші командири пізнати один одного, обговорити не одну справу. Одної ночі збірка — вирушаємо „лапати” сотню к-ра Хріна. Гори засипані снігами, мороз. Бродимо снігами, заходимо в бідні лемківські села і по двох днях і ночах, вертаємось з нічим назад, сотні Хріна не знайшли. Відпочивши, вертаємось у Перемищину. Курінний Рен лишається на місці, лише двох його людей ідуть з нами, як теренові.

Знову тижні маршу ночами, снігами. Родилось співчуття для тих друзів по зброї, які у відділах УПА перебували на Лемківщині ввесь час. Все має свій кінець і ми також вкінці добились в Перемищину і стрінули сотню к-ра Громенка в с. Волоцька Воля. Як прийшли, кожний знайшов якийсь куток і спали понад добу, ніхто і їсти не вставав, всі були виснажені до краю. При сотні Громенка з харчами вже було краще і ми трохи відживились. Казав к-ир Орест, що на вівсяному ощипку прийшлось не одну дірку доробити в поясі. Сам він майже цілий час був зайнятий — інспекція, розмови і т. п.

Перед нами стояла поворотна дорога у Сокальщину і ми до неї приготовлялись. Але одної ночі к-ир Орест наказав збірку і заявив, що ідемо в село Ямна Горішня. Ненадійно для нас, в селі ми зустріли провідника Стяга з охороною. Показалось, що тут мала відбутися ширша нарада теренових провідників і командирів відділів.

Відправа тривала понад два дні.

Прийшов нарешті час повороту у свої терени. П'ять ночей ми добре били ногами, зазнаючи всіх благ повстанського маршу, але вкінці зашуміли над нами сінявські ліси, ми були у себе вдома. Курінь к-ра Залізняка привітав нас, як своїх. В повітрі пахло весною — був квітень 1947 р. При курені задержались ми дещо довше. Рік 1947 був тяжким для УПА. Ситуація ставала складною. Сильні відділи польського війська приїхали в терен, грабували села, стріляли людей. Створювали ситуацію, щоб змусити наших людей покидати рідні села.

В той час багато молодих хлопців, щоб не датись вивезти, прийшли у ліс. З них хотіли зробити вояків, щоб себе обороняли, але тверде повстанське життя, постійні марші, сутички з ворогом, — були понад їхні сили. Одну таку чоту мав наш друг Коваленко і хоч як він старався, щоб допомогти тим хлопцям, нічого не виходило. Тоді к-ир Орест зробив збірку і заявив, що до партизанської боротьби у бойових відділах вони за молоді. Кожний має свобідний вибір, або вертатись до рідні, або оставатись при котрійсь старій сотні, або іти до кущів. Тим самим цей відділ розв'язано.

Опісля к-ир Орест відвідав сотню к-ра Тучі і сотню к-ра Калиновича, які входили в склад куреня „Месники" і стояли постійно в сінявських лісах. Дальше пішли ми у Любачівщину, щоб стрінути третю сотню куреня під командою к-ра Шума. Сотня була розчленована, тому дальше з нами ішов сотенний Шум. Відвідали ми дві чоти, одна стояла біля села Гута Любицька, друга біля Журавців. На зв'язку одержали ми радіо і сідло, речі дуже потрібні при нашому способі життя. Ішли ми у напрямку Сокальщини, та подорозі треба було відвідати ще одну чоту сотні Шума, яка стояла біля села Річиця. Ішли ми на село Дениски. Треба було пройти насип-греблю досить довгий, щоб вийти до дороги. Були ми вже недалеко другого кінця, як нараз вистрілено ракети і ми дістали сильний вогонь з двох боків. Засідка. Впали коні — наказ — назад. Ракети одна по другій різали спасенну для нас пітьму ночі, ярким світлом освітлювали усе довкруги та з шипінням падали у воду. Кілька гарячкових хвилин, кілька стрибків і ми вирвались з поля обстрілу. Та люди стріляють, а Бог кулі носить. Залягли, командир провірює втрати. Показується, що ніхто не ранений. Пощастило. Наказ — перейти річку у воду і посуватись на Річицю, уважати, щоб поляки не відтяли нам дороги. Посуваємось мовчки, прискореним маршем. Відійшли добрий кусок і наказ залягти — відпочати. Сотенний Шум каже, що добре нас мали, ми були у дуже небезпечному становищі, але ми мали щастя. Командир Орест почав бідькатись, що ми втратили сідло, що гірше, — радіо. Дуже втішився, як я підсунувся до нього і показав, що радіо несу. У наших обставинах радіо була дорогоцінна річ, заплатили ми за нього 40 тисяч поль. золотих і був це одинокий інформатор про широкий світ, а ще важніше, можна було слухати передачі із закордону.

Поволі ми підсунулись під село Річиця, сконтактувались з чотою, яка заалярмована стрілами, стояла в поготівлі. Разом перебули день. Остання засідка повчала, що у терені змінилось, приходять гірші часи, треба забувати про їзду фірами чи верхом. Розвідка доносила про концентрування на тому терені ворожих відділів. Ми попрямували на Василів Великий. Тут була решта охорони, яка копала криївку у недалекому ліску.

К-ир Орест з Богданом і Соколом відійшли дальше на схід, назустріч сотні к-ра Дуди, а ми лишились будувати криївку. Почались тяжкі часи, часті бої, вивіз, засідки. Вернувся командир і натиснув на будову криївки. Мати криївку — була конечність, бо вдержатись в селах чи десь на поверхні ставало неможливо. Ми її скоро викінчили і в ній перебували вже майже цілий час. Правда, к-ир Орест виходив на зустрічі, відправи, але вертався скоро. Під осінь прийшов до нас провідник

Цвіль, якому пощастило вирватись живим, як польське військо здобувало їхню криївку. Згодом прийшов к-ир Чавс, ставало більше, а за харчі, інформації ставало тяжче. Села пустіли, всюди вороже військо.

Одного дня під вечір наш Самбо виліз на верх і запримітив, що маленький кущик біля входу до криївки викопаний і поставлений на боці біля більшого куща. Була вже осінь. Тоді ми мешканці криївки зробили нараду, що робити. Переважала думка, що поляки знайшли криївку, зробили знак, а завтра буде акція. Командир вислав двох з охорони до с. Василева Великого, щоб розвідати, яка ситуація. Вони вернулися біля 12-ої год. і донесли, що в селі є сотня польського війська, яка шукає криївок. Останнього дня була у риплінському ліску — значить у нашому ліску. Мають з собою двох кол. вояків УПА, які їм помагають у вишукуванні криївок.

На нараді всі ми висловили свою думку і рішили, що залишимо криївку на один день. Якщо не знайдуть, тоді вернемось. Тоді к-ир Орест, Чавс, Цвіль і Богдан пішли до криївки к-ра Ворона, який мав криївку у переводівському лісі. Я, Юрко, Максим і Самбо мали десь перебути день. Я з Юрком рішили піти до села Василів Великий, з якого Юрко був родом, а Самбо і Максим не схотіли іти в село, воліли лишитись на полі. На другий день польське військо зробило велику облаву на всі ліски і поля. Було чути стрілянину і розриви мін. Ми з Юрком щасливо перебули день в селі, а вечером пішли на збірний пункт, тобто до криївки. Застали лише румовища і яму на місці криївки. Її розірвали наші, а може і ворожі міни. Вона була замінована при вході, а також при виході. Ми ждали якийсь час біля криївки та більше ніхто туди не прийшов. Як я пізніше довідався, розвідка від к-ра Ореста була скорше, вони побачили дійсність і відійшли. Відтоді я більше к-ра Ореста не бачив. Я знав, що його група мала плян перейти на польські терени і там перебути якийсь час. Та нав'язати контакту не вдалось.Згодом я долучивсь до командира Прірви. Якись час ми перебули на Підляшші, а відтак рушили рейдом через Польщу на Сх. Пруси. Ми дійшли до Помор'я, а весною вернулись у пусті наші терени — це був 1948 р.

Командир Орест був дійсним повстанським командиром. Всі його акції, бої — це багатий, різнородний образ дійсности з життя УПА.

Подав: Василь Пирка „Сталевий".

А за тим Залізняком все по двох, усе по двох з ратищами і у передніх пар, може, у трьох, ратища з короговками двойгастими, половина жовта, половина горна, або гервона, або синя.

(Народня приказка)

МЕМУАРИСТИКА

Іван Р. Костюк

Кременчук

(З блокнота кол. воєнного звітодавця)

(Закінчення)

Сумно й непривітно привітав мене Кременчук в пропам'ятні березневі дні 1942 року. Вже в Крюкові, що положений на правому березі Дніпра та прилягає до самого Кременчука, який розташувався по лівому боці, побачив я великі знищення наслідком боїв, що проходили тут осінню 1941 р. Поруйновані хати населення, знищене залізничне депо, порожні вулиці — оце й було привітання мені. Лише Дніпро, старий Дідуган, закутий льодовою кригою і припорошений снігом, неначе усміхався до мене: „А ти, небоже, чого сюди попався?" Вперше побачив я Дніпро у моєму житті. Якась дивна, загадкова радість збудилась тоді у моєму серці.

Ранком, 12 березня 1942 року, я зупинився на залізничному мості, що сполучував оба береги Дніпра, тобто Кременчук з Крюковом. Цей міст, що осінню 1941 року був зірваний большевиками, німці вспіли в короткому часі відбудувати й по ньому проходила нарівні залізниця і відбувався весь коловий та пішоходний рух. Військові застави пропускають через міст тільки військові автомашини. Для цивільного населення — міст був відкритий тільки в деякі години дня. Кожну автомашину, як також кінні підводи й пішоходців строго провіряють військові стійки. Це профілактичний засіб проти большевицьких саботажів у підміновуванні моста, яких за мойого побуту у Кременчуці було чимало, за що кожний раз місцеве населення терпіло строгі кари, включно до безжалісних розстрілів підозрілих в актах саботажу, звичайно, нічим невинних осіб. Херсонська вулиця сполучувала тоді Крюків з Кременчуком. Моя автомашина, не їде, а пливе по болоті й грязюкою залитих вулицях. Це Дніпрові води розлились по місті у висліді скресання льоду. В повітрі разураз лунають грімкі детонації. Це німецькі піонери динамітом розвалюють Дніпрову кригу.

Вулицею Ленінською (ця назва так і залишилася за весь час мого побуту в місті, дарма, що за почином місцевої Міської Управи її замінено на „вулицю Визволення", яка одначе серед місцевого населення не прийнялася. Також німці радше вживали назви Леніна чим Визволення) — докочуємося до Соборної площі, поблизу якої, на одній із бічних вулиць розтаборилась постоєм в колишньому „Палаці Піонерів" — моя військова частина — Відділ Пропаґанди України.

Ще цього самого дня, користуючись ввічливістю та проворністю члена Відділу, українця-стрільця Михайла Грицева, що разом з „Форкоммандо" виїхав раніш з Рівного для приготовання кватир, знайомлюсь з топографією міста.

І тоді, коли я вперше побачив Кременчук, я не знав, що мій постій в ньому триватиме повних шість весняних та літніх місяців. Не знав я також що моя вояцька, вітром підшита доля так цупко пов'яжеться з долею й недолею цього міста та його хороших мешканців. Що я на довгі роки ще згадуватиму ті чудові дні й незабутні хвилини, які я мав щастя прожити в цьому старинному українському місті.

Українське життя Кременчука концентрувалося тоді довкруги театру, Міської Управи та часопису „Дніпрова Хвиля". Я ніде раніше ні пізніше в моїх мандрах по Україні, не бачив так відданих справі театру й Музи Мельпомени людей, як у цьому місті. Я тут вперше зустрівся зі справжніми, професійними акторами, що в голоді й холоді на нестатках тодішного життя-буття, дослівно днювали й ночували в театрі. Пам'ятаю зразкові постановки „Запорожця за Дунаєм" з багатими костюмами, декораціями та повною симфонічною оркестрою. Пригадую розкішну „Наталку Полтавку" з чудовими голосами, та неабиякими акторами. Ще й досіль я не забув ориґінально поставленого „Гриця", „Вія", „Катерину", „Сватання на Гончарівці", „Марусю Богуславку", „Ніч під Івана Купала", а з чужих: „Веселу вдовичку", „Кольомбіну", „Фраскіту", „Барона Циганського", „Циганське кохання", „Коварство і любов" та інші. А всі вистави в чудовій українській мові! А всі при битком набитій залі, перемішаній всуміш вояцькими одностроями німецьких, мадярських, італійських, словацьких, румунських вояків та скромним, але святочним одягом цивільної публіки. Бували й концерти місцевої симфонічної оркестри, чоловічого й мішаного хору. Були виступи мандрівних німецьких фронтових театрів з артистами й солістами віденської, берлінської, будапештанської опери та передових німецьких театрів в Райху. Пригадую як сьогодні — влітку 1942 року відбувся концерт симфонічної оркестри й хору на честь 100-ліття Миколи Лисенка. Бадьорі промови, пламенні декля-

мації, хористи в національних строях, музиканти в смокінґах, а на закінчення промова-подяка німецького генерала.

1-го вересня 1942 року Кременчук разом з Полтавою, Маріюполем на півдні та Черніговом на півночі, передано під „опікунчі крила" „Райхскомісаріяту Україна". З того часу не було вже ні пламенних промов німецьких генералів, ні подібних концертів на честь великих українців, замість цього почалися вивози цивільного населення до „соняшної Німеччини"...

Міська Управа та її Відділи мали в той час чимало роботи. Організувалися українські школи, курси, інститути, міські і районові лікарні. Неначе гриби по дощі піднімалися з руїн фабрики, майстерні і заводи. Почала працювати фабрика тютюну, горільчаний завод, бровари. Всюди треба було доглянути і всьому дати лад. Та людей до праці було мало. Багато із фахівців було вивезених большевиками. Дехто був убитий під час воєнних дій. Інші поховалися самі на села. Ще інші стояли осторонь від всякої праці, мовляв: „падаждьом — увідім"... Меткий, рішучий та понад все з гарячим українським серцем, голова Міської Управи міста Кременчука, не давав усьому ради. Керівник Відділу Освіти ганявся по селах — організував школи та проводив курсами для учительства. Керівник Відділу Здоров'я сушив собі голову звідкіль взяти лікарів, медсестер, ліжка та устаткування для лічниць. Керівники публічних робіт, прохарчування, торгівлі, постачання та транспортів, оббивали пороги німецької командантури... По геройськи борсались українські патріоти над відбудовою нового життя, що показувало тоді свої перші паростки... А над містом та районом зависли чорні хмари. Постійні арешти цивільного населення у висліді большевицьких провокацій, розстріли галичан із похідньої групи Щепанського, Кальби і товаришів кошмарним сном зависли над головами тих, що осталися при житті та рвались до нової творчої праці. Місцеве Ґештапо, СД та стаціонований у Кременчуці батальйон війська СС „для особливої служби", зганяли сон із очей та особистий спокій у місцевих українців. В місті появилися большевицькі аґентипровокатори, серед яких Василь Тарасів грав головну ролю. Наслідком їхніх провокаційних доносів до СД і Ґештапо, щораз то більше передових громадян міста арештовувано, розстрілювано та по крайній мірі вивожено до Німеччини на важкі роботи. Серед постійного терору та страху за завтрішній день, доводилось тоді працювати кожному із українців. Армія (Вермахт) мала свої завдання. СД і Ґештапо — свої. Щораз то більше рвалися добрі інтенції Армії та її військової адміністрації по відношенні до українського населення. Всевладне Ґештапо почало паралізувати, а то і явно поборювати за-

рядження військової адміністрації. Відійшов з посту Головного Командуючого Південною Армійською Групою прихильний для українців, генерал фон Рок, а на його місце прийшов заскорузлий „партайман". Також персональний склад Відділу Пропаганди України разураз підпадав чистці. Ґештапо витягало свої криваві руки вже й в сторону німців, прихильних українцям.

За час мого побуту в Кременчуці появлялася тричі на тиждень на чотири сторінки газета „Дніпрова Хвиля", що була основана в листопаді 1941 року галичанами з похідної ґрупи Євгена Щепанського, він же був її надхненником, головним редактором до часу його арештування (в наслідку провокації Тарасова) і розстрілу Ґештапом 10 березня 1942 року. По його смерті редакцію очолював Василь Тарасів, а по його усуненню і ліквідації в серпні 1942 року, редакцією проводив дотеперішній її співробітник М. Шаповал. Згодом, після евакуації „Нової України" з Харкова, редакцію „Дніпрової Хвилі" очолював покійний проф. Микола Глобенко. Кромі „Дніпрової Хвилі" в місті появлявся деякий час (літом 1942 року) ще й щоденник „Вечірній Листок", що друкувався українською мовою кожного дня у вечірніх годинах і приносив для місцевого населення найсвіжіші відомості з фронтів, загального та місцевого значення новини, культурну хроніку, фейлетон та оголошення. Це було видання Відділу Пропаґанди і за редакцію відповідав я. Моїм завданням було ще й збирання й редаґування матеріялів до „Фото-Пресової Служби", пресового сервісу, що появлявся кожного тижня в українській, російській та німецькій мовах, та яким тоді користувалася вся українська і німецька преса. До моїх завдань належала ще поточна праця перекладача-дольмечера усіх адміністраційних заряджень, наказів, інструкцій, що виходили від Головнокомандуючого „Геерес Ґруппе Зюд" (Південна Армійська Група) та Відділу Пропаґанди України. Завдяки такій моїй „ключевій посаді", неодне лихо можна було оминути заки воно сталося, а всі друковані матеріяли, що виходили тоді з-під моєї загальної контролі, бодай не грішили тим жахливим мовним хаосом, що так розпаношився в той час в Україні. Ось деякі квітки з цього огородчика: „Пропала ряба кобила, хто єйо украл, пускай зголоситься до пана (обов'язково „пана" — І.К.) Ничипора, Ананієвича Харлампія за награжденієм" (оголошення в газеті). Або: „Сєводня в городскому тіятрі состоїтся спіктакль „Пашіліcь в дурні", начало спіктакля в шесть часов вєчора. Під час спіктакля нє льзя лускать сємєшкі, ані сорить на залє" (друкований плакат). Або: „Парикмахерская артіль „Венус", робить перманентну завивку за двадцять карбованців.

Дамам і девушкам дають опуст безразлічно на стать" (вивіска на фризієрському „сальоні").

Мені приходило це легко, бо в свойому розпорядженні я покористувався знанням і досвідом українців літераторів, мовознавців, журналістів і науковців, що співпрацювали тоді зо мною на етаті Відділу. В той час, як гриби по дощі організувались навіть в найменших місцевостях Лівобережної України українські часописи, які друкувались доброю українською мовою та в яких співпрацювали українські люди, з якими я був особисто знайомий та перебував в постійному зв'язку. Загальна недостача друкарського паперу (його спроваджувано з Німеччини), що був раціоналізований для поодиноких часописів, стояла тільки на перешкоді ще більшому розростові української преси. За зміст та український характер пресового сервісу та іншого друкованого матеріялу, не раз доводилось мені, у висліді доносів на мене — світити очима перед німцями та зокрема перед поручником Мауером та моїм безпосереднім зверхником- зондерфюрером Бреннером. Тільки їхня особиста культура та вроджена інтеліґенція, а також, в немалій мірі прихильне наставлення до України, рятувало мене від частих зазіхань на мою голову збоку всякої масти малоросів, москалів та самого Ґештапо. Після афери з Василем Тарасовим, якого я перший виявив як большевицького аґента, що одночасно співпрацював з Ґештапом, — моя позиція у Відділі зросла і закріпилася. В той час, мало не кожного тижня, я, користуючись довірям моїх німецьких зверхників, висилав до Берліна, на адресу Українського Наукового Інституту комплети українських часописів та друкованих матеріялів, пачки вибракованих українських та російських книжок, за що покійний проф. др. Іван Мірчук, тодішній директор Інституту, був мені дуже вдячний. На жаль, під час бомбардування Берліна, будинок, в якому приміщувався Український Науковий Інститут при Кляйне Президентен Штрассе, поблизу зупинки берлінського С-бану „Берзе" (Біржа), був пошкоджений і лише частину скарбів Інституту можна було врятувати. Згодом, після закінчення війни, я двічі побував в Берліні і намагався бодай дещо врятувати ще для НТШ та для УВУ, однак мені не пощастило, бо ця частина міста, після поділу Берліну на чотири окупаційні зони, припала під командування большевиків, що дуже пильно стерегли руїн колишнього Інституту.

Доводилось мені також виступати перед населенням з промовами. Звичайно такий „мітинг" відбувався так: Спершу колеґи з групи „Фільм", висвітлювали якийсь пропаґандивний фільм, як ось н. пр. „Шляхами на Соловки", в якому грали головні ролі українські актори еміґранти з Берліна поруч німецьких професійних акторів та сотні

статистів (в одному із таких фільмів я впізнав обличчя моїх знайомих з берлінського кабаре-ресторану Грушевського „Яр ам Зоо" при Курфюрстендаммі з покійним Сашком Пухальським на чолі), я пояснював додатково деякі картини (фільми були звукові і синхронізовані українською мовою!) а після висвітлення фільму та короткої перерви з роздачею усім приявним дарових цигарок, махорки й тютюну та содової води, я мав головний „балак". Звичайно мені давали мої зверхники готовий німецький текст, якого я був обов'язаний строго притримуватися. В тексті згадувалось про кривди Німеччини у Версальському трактаті, про перипетії у Ваймарській Республиці, про прихід до влади Адольфа Гітлера та про накинену Німеччині війну. У перших моїх промовах я строго слідкував за дорученим мені текстом, коли проте я зорієнтувався, що моя промова була неначе забава горохом об стіну, я почав запускатися в небезпечні лябіринти тогочасної політики большевиків і німців в Україні. Переплітаючи мою промову цитатами із творів Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки я закінчував кожну промову модним і толерованим німцями ще тоді вітанням: „Слава Україні!" На що авдиторія, зложена нераз до 5-ти тисяча осіб, грімко відповідала „Слава!" Я сходив з трибуни, а до мене тиснулися сотні гарячих рук, дякуючи мені за „прелєстную рєч на украінском язикє з... австріяцкім виґавором!" Пригадую собі одну таку промову на мітинґу-концерті робітників і урядовців кременчуцької фабрики тютюну. Велика заля фабричного клюбу, що разом з фабрикою зацілів перед руйнацією, була вщерть заповнена слухачами. Було гаряче літо і на дворі стояла чудова погода. Закінчуючи, як звичайно свою промову окликом „Слава Україні", я з острахом запримітив, що на залю ввійшов поручник Мауер з зондерфюрером Вібе та декількома старшинами нашого відділу, між якими був також поручник Фон Врангель, що разом з Вібе розуміли українську мову. Я, як годиться, здав звіт свойому начальству і викрикнув: „Слава Гітлерові!" Заля заревла знову: „Слааааваа!" Й цим разом обійшлось мені без бубличків, але Вібе, моргнувши на мене, сказав мені комплімент: „Брешеш як сам Ґебельс" . . .

До іншої катеґорії моїх занять належали ще кожночасні, щотижневі, звичайно по суботах, військові вправи в стрілянні, маневруванні пропаґандивними стрільнами, випусканні ракет із пропаґандивним матеріялом та звичайна вояцька муштра. Кожний із старшин, по черзі проводив муштрою. Коли на мене припала доля бути „цуґсфюрером", я користав тоді із прислуговуючого мені права та командував своїм відділом, зложеним зі самих старшин, до схочу: „Нідер", „Ауф", „Гінлеґен", „Ім ляуфшрітт марш" (Впадь! Встань! Бігом марш!).

Я тоді мстився на німаках як тільки міг ... Густо-часто нас вчили їздити верхом, літати легкими дво-особовими літаками „Шторхами" (передтечі сьогоднішніх „вертолетів"), оперувати танками й панцерними автомашинами та надівсе стріляти із трофейної большевицької зброї — скорострілів, ручних автоматичних пістоль, автоматів і звичайних „руських ґвінтовок". Це було гарне й пожиточне заняття, яке мені не раз стало в пригоді, коли я згодом опинився в передовій лінії на Мінському, Волжському й Донському фронтах.

Звітуючи про кременчуцьке українське життя за німецької окупації, було б невибачним гріхом не згадати про наших юнаків із „Похідних Груп", що різними шляхами, законними й незаконними, маршували, в той час вздовж і вшир Східніх Областей України та промощували шлях до нового творчого українського життя. Сьогодні, з перспективи 20 років, можна сміло сказати: — не було б в той час „Похідних Груп" — не було б цього спонтанно-конструктивного підйому серед населення України, яке з вибухом війни Німеччини проти СССР, здане було на призволяще. Гасла, „В Україні по-українському" й „Україна для українців", які кинули маршуючі колони „Похідних Груп", широким відгомоном пронеслись тоді по всіх закутинах Української Землі, що опинилася в вогні воєнних дій двох хижих і жорстоких окупантів. Паростки нового, творчого життя так адміністраційного, як і церковного, культурного та політичного характеру, що в той час, неначе проміння цілющого сонця, після бурі, проявлялися на українських землях — без жодних обиняків слід зачислити на конто жертвенної, патріотичної, української молоді, що під стягом Організації Українських Націоналістів промощувала серед найбільш несприятливих умовин тодішнього воєнного часу — шляхи для кращого майбутнього Батьківщини. Багато із тих найкращих синів і дочок України впали тоді прошиті кулею наїзників. Чимало із них довгі роки каралися за те по тюрмах і концентраційних таборах брунатного і червоного ворогів. Багато із них наложили своїми головами за Батьківщину вже тоді, або згодом в пізніших військових українських формаціях в 1-шій Українській Дивізії, в Українській Повстанській Армії, загонах Українського Визвольного Війська, Українській поліції та як підпільники. Про це на сьогоднішній день є вже чимало нагромадженого матеріялу, який жде на своє повне, безпристрасне і вірне віддзеркалення. Чимало про це вже писалося на сторінках української преси, журналів та політичних періодиків, а все ж, на мою думку, ця сторінка в новітній історії України в періоді останньої світової війни, жде ще на свойого дослідника.

Прибувши в березні 1942 року до Кременчука, я мав нагоду переконатися про наслідки цієї творчої роботи членів „Похідних Груп". Міське Управління, театр, школа, а надівсе „Дніпрова Хвиля" — кременчуцька газета, були еманацією їхнього вкладу в українське організоване життя цього міста та всього району. Прізвища Щепанського, Кальби, Лемика й товаришів, золотими буквами будуть колись виписані в анналах історії України того часу. Вони віддали своє життя в повному того слова значенні за Україну і за друзів своїх. За співпрацю з ОУН, член Відділу Пропаґанди України, Михайло (?) Гриців, був повішений німцями в Юзівці літом 1943 року. Маючи доступ до таємних німецьких документів того часу, мені неоднократно доводилось зустрічатися з прізвищами моїх колишніх шкільних і позашкільних колеґ, членів українського підпілля, яке німці тоді урядовою номенклятурою називали „Бандера Бевеґунг", („Бандерівський Рух"). Всякими доступними засобами доводилось мені тоді рятувати життя багатьох одчайдушних смільчаків. І сьогодні, маючи у своєму архіві деякі документи того часу, з неприхованою гордістю та без зайвої тут скромности — свідомий, що не маю чого стидатися за мою сповидну „коляборацію з німцями".

Діяльність членів „Похідних Груп" залишилась у своїх конструктивних наслідках не без малого впливу й на місцеве українське населення, зокрема на українську молодь, що вихована в „ленінсько-сталінській ідеології", нічого більше не знала про Україну, як про „квітучу країну рад в дружбі з великим російським народом". З найбільшою приємністю я констатував цей вплив наших дружинників з „Похідних Груп" на оточення, якраз в Кременчуці. Ніде так раніше, як саме тут, чув українські патріотичні, стрілецькі, пластові і новотворені повстанські пісні, які співала українська молодь дома й вечорами на проходах по „дамбі", випираючи цим робом осоружні большевицькі „Три танкіста", „Катюшу", „Єслі завтра вайна", „Тачанка" та інші комсомольські й красноармейські пісні. Український Національний Гимн — „Ще не вмерла", „Не пора", „Гей у Лузі — червона калина", „Зажурились галичанки", „Ой видно село", „Видиш брате мій" переплітані з пластовими — „лісово-чортівським" „Гей-гу, Гей-га" — стали щоденним співочим репертуаром подавляючої частини української молоді. Та не лише в пісні, але надівсе в щоденному вживанні виключно української мови так дома, як і на вулиці, в урядах, у церкві, в школах — проявлявся цей вплив на місцеве українське населення зо сторони членів „Похідних Груп". Допомога воєннополоненим в рамках нелегально існуючого „Українського Червоного Хреста", участь української молоді й старших громадян в праці Міської Управи, в роз-

будові шкільництва, організаційного життя, у театральному, хоровому й музичному секторі — оце ці цілющі наслідки піонерської роботи „Похідних Груп". Пригадуються прізвища хороших кременчуцьких дівчат Одарки, Наді, Людміли, Насті, Кляди, Оксани та інших. Вони наражуючись на шикани німецької поліції та вартових, день в день носили харчі зорганізовані серед місцевого населення до кременчуцького табору для військовополонених, або працювали без найменшої грошової винагороди в місцевій Адміністрації „Дніпрової Хвилі", Українській Читальні, Музею-Архіві, у шпиталі, в школах, тощо. Коли було, запитаєшся цих з хорошими личками та чудовими очима і гарними жіночими поставами новітніх козачок, хто їх навчив так ревно служити Батьківщині, відповідь була завжди й та сама: „Були тут кращі за Вас". Це й були оці галицькі, буковинські та закарпатські хлопці, що „пили воду з Дніпра", а на визов ворога, йшли на смерть, як на весілля. Це ж бо й були оці славні, іменні й безіменні вояки-герої із „Похідних Груп".

Мешкаючи за ввесь час мого побуту в Кременчуці на одній і тій же самій кватирі, я мав нагоду і тут переконатися про цілющі наслідки роботи членів „Похідних Груп". Моя „хазяйка" була московкою з Ростова, господар — українцем з Дніпропетровська. В мешканні, що складалося із трьох кімнат і кухні („уборная" була спільна для всіх мешканців двоповерхового дому і приміщувалася на подвір'ї), кромі господарів, до речі ще молодих людей, жила ще „тьотя", старша жінка, колишня „пєвіца" московських театрів, десятилітня дівчинка Тамара — дочка та син Юрій (так і його кликали), — хлопець в 16 років. Всі вони, як зрештою майже половина мешканців міста говорили між собою тільки по-московськи. За час мого постою в цьому незвичайно ввічливому і гостинному домі, я зо всіма домашніми та сусідами говорив тільки по-українськи. Тьоті я дозволив користуватися моїми грамофонними платівками („патєфон" — це тоді невідкличний „мебель" кожної, навіть найбіднішої хати в „країні рад"), між якими були шедеври української музики, награні берлінською фірмою „Полідор", побіч старих російських пісень та циганських романсів у виконанні Вєртинського, Морфессі і Лещенка. Тьотя ва кожним разом, коли слухала Вєртинського, плакала. Коли ж накрутила українську платівку, витирала сльози і зверталася до мене найчистішою українською мовою: „Спасибі Вам Юрій Осипович, (так мене тоді звали) за те, що помогли мені й моїй родині знову віднайти себе" . . . Тамара, крім щоденної порції шоколяди та солодощів із моїх військових пайків, діставала від мене ще й українські книжечки з казками і оповіданнями для молоді. Юрко з батьком читали „Краківські Вісті" й „Голос" та книжки, які

мені надсилала моя дружина з Берліну. Всі довколишні, сусідські діти зграями бігали за мною вигукуючи: „Дядя, дай канфєт". Коли ж у мене не було цукорків для цих чудових, замурзаних малят, що їх матері кликали Йоліками, Аліками, Жоржиками, Вєрочками, Катями, Лєночками і Ніночками — я брав дітей на автомашину та розвозив по домах, пізнаючи та заприязнюючися таким робом з батьками, що в моїй присутності не посміли говорити інакше як українською мовою. Це були чудові люди з українським серцем і типічною українською гостинністю, яких Росія змогла тільки покалічити, забравши їм нашу мову. Одначе Москва не вирвала в цих людей їхніх сердець і любови до Рідного Краю, який вони, кожний на свій лад, любили та готові були для нього до найбільших пожертв. Тільки, обставини, серед яких доводилось цим хорошим людям жити на протязі століть, навчили їх накладати на себе маску припорошену ззовні московським пилом... З приходом в 1941 році перших загонів німецького війська, а разом з ними і наших дружинників з „Похідних Груп" на терени України, ця маска на мить впала з їхніх облич. Та тільки на мить, бо диковинна політика німецького геренфольку у відношенні до України, що розпаношувалась на зайнятих теренах, вже за короткий час примусила її населення, що хлібом і сіллю вітало німецьке військо, до ще більшої насторожливости та до переходу із короткотривалої радости після звільнення з большевицької неволі до отупіння й ненависти, а там й до активного спротиву новому окупантові.

Вже дерева покрило пожовкле листя і бабине літо прокочувалось в повітрі, як мені доводилось покидати Дніпро і це чудове козацьке місто. Неначе тужлива пісня воркотів мотор моєї автомашини на прощання моїм друзям і приятелям, яких я покидав одного жовтневого ранку 1942 року... Лише тирса шелестіла та соняшники, немов би статочні господарі у великих жовто-золотистих брилях кланялися мені обабіч чумацького шляху, куди пливла моя автомашина в напрямі на Полтаву-Харків... Чудове, спокійне, блакитне українське небо та легкий степовий вітер, що смагляв запорошене від куряви моє обличчя, аж ніяк не достроювалось до цих вражень і почувань, що олов'яними хмарами залягли тоді мої думки...

Чи повернусь я ще колись до Тебе, дорогий граде Кременя? — думав я тоді, в жовтні 1942 року. Сьогодні, пишучи ці рядки, двадцять років проминуло з того часу. Я віддаливсь від Тебе, Дніпре, на сотні й тисячі миль. Живучи на чужій, не своїй землі, над берегом чужої річки, що так до болю нагадує мені Тебе, Славуто, хочу вірити, що ще повернусь до Тебе, щоб скупатись у Твоїх піннистих, бальзамом сповитих хвилях.

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

„Народня" армія Східньої Німеччини

Східньонімецька т. зв. „Фольксармее" є зорганізована на совєтський зразок, тому її частини кількістю є дещо менші від подібних західних. І так, наприклад, панцерна дивізія „народної армії" нараховує 9000 вояків, стрілецька дивізія — 11000 чоловік. Сьогодні наземні сили цієї армії нараховують 76000. Є намагання дальше зменшити чисельність піхотинських з'єднань та їх коштом збільшити артилерію і панцерну зброю. Вогнева сила дивізій вже тепер значно зросла. Артилерія посідає 2200 гармат і мерзерів до кал. 16 см; панцерні з'єднання і піхотні дивізії мають кругло 2500 панцерів і 1400 броневих авт, 1200 амфібійних екіпажів і коло 10000 автомашин. Броне-танкові дивізії є озброєні в танки совєтських зразків. Піхота озброєна в автоматичну скорострільну зброю.

Армія переводить риґорний вишкіл, достосований до вимог атомової війни. Переводиться посилену спеціялізацію. У зв'язку з впровадженням обов'язкової військової повинности в січні ц. р. посилився доплив рекрутів і це вможливило значно покращати загальну побудову армії.

Командування наземними силами „фольксармее" є безпосередньо зв'язане з міністерством крайової оборони. Окремого начального командування наземними силами немає. Цілий терен Сх. Німеччини поділений на дві військові округи з територіяльними завданнями й повноваженнями. Ці округи розподілені на команди воєнного поготівля. Військова округа V, з осідком штабу в Нойбранденбурґ охоплює 5 армію, якої штаб знаходиться в тій самій місцевості. Ця армія зорганізована з слідуючих з'єднань: 1. мот. стрілкова дивізія, яка розташована по містах: Потсдам-Айхе (штаб), Бурґ, Кірхмезер, Бранденбурґ-Гогенштікен, Штандорф і в Ораніенбурґу; 8 мот. стрілкова дивізія розположена по містах: Шверін (штаб), Штен-Бухгольц, Росшток і в Прора; 9 панцерна дивізія розположена в містах: Еґґесінн (штаб), Шпехберґ, Карпін і в Альтварп. Армійні з'єднання знаходяться по місцевостях: Нойбранденбурґ, Фінфайхен, Пасевальк і в Штальберґ (по 1 полк. пол. і зен. артилерії, одному бат. зв'язку, піонерів, транспортові частини, хемічна сотня і вишкільний полк).

III. військова округа з осідком штабу в Ляйпціґу охоплює третю армію (штаб в Ляйпціґу), яка зорганізована з: 11 мот. стрілкової дивізії, розташованої по місцевостях: Галле (штаб), Вайссенфельс, Ляйпціґ і в Цайтгайн; 4 мот. стрілкова дивізія розташована по місцевостях: Ерфурт (штаб), Зондергавзен, Мільгавзен, Ґотга, Єна-Редіґен, Ґера і в Гермсдорф; 7 панцерна дивізія розташована по місцевостях: Дресден (штаб), Франкенберґ, Марієнберґ, Пірна, Ціттав, Лебав, Шпремберґ і в Коттбус. Армійні частини знаходяться по місцевостях: Ляйпціґ і Коттбус — по 1 полк. артилерії і зен. артилерії, по 1 бат. зв'язку, піонерів і транспорту, 1 хемічна сотня і вишкільний полк.

Безпосередньо міністерству крайової оборони підлягають: 1 полк зв'язку в Нідерлеме, 2 пол. піонерів в Кіхензе і Клітц, 1 вартовий полк в Штравсберґ-Еґґерсдорф і 1 бат. автомашин в Штравсберґу.

Організація окремих частин: Моторизовані стрілкові дивізії зорганізовані кожна з 2-ох мот. стрілкових полків, а кожний такий полк має 12 окремих частин в тому (4 арт. частини, 2 мот. стрілкові бат., 1 панцерний бат. з 3-ма сотнями Т-54); 1 панцерний полк з 9-ма частинами (в тому 1 бат. зен. артилерії, 2 бат. Т-54 і 1 бат. ИС-2); 1 полк артилерії з дивізіоном гармат кал. 85 мм (в тому 2 дивізіони гавбиць кал. 122 мм і 1 гранатометний дивізіон кал. 160 мм); полк зен. артилерії з 2-ма батареями СУ-57/2 і 2 бат. 57 мм, 1 розвідчий бат. (3 сотн.); 1 бат. піонерів (4 сотні), 1 панцерно-вишкільний бат. (4 сотн.); 1 транспортний бат. і 1 хемічна сотня. До панцерної дивізії належать 3 панцерні полки, кожний по 9 полк. частин (в тому 1 батарея зен. артилерії і 3 бат. ИС-3), 1 мот. стрілковий полк з 12-ма полковими частинами (в тому 4 артилерійські частини, 2 мот. стрілкові бат. і 1 панцерний бат. з 3-ма сотнями Т-54), 1 полк артилерії з 3-ма дивізіонами гавбиць кал. 122 мм, 1 полк зен. артилерії з 2-ма бат. СУ-57/2 і 2 бат. 57 мм, 1 розвідчий бат. (3 сотні), 1 бат. зв'язку (3 сотні), 1 бат. транспортовий (2 сотні) і 1 хемічна сотня.

Озброєння: „Фольксармія" має коло 2000 гармат і гранатометів. У вжитті є слідуючі кал. гармат: гавбіци і гармати кал. 152 мм (в арм.-арт. полках), 122 мм гавбіци, пол. гармати протипанцерної оборони кал. 85 мм (в мот. стріл. полках), безвідштовхові гармати кал. 107 мм і гранатомети кал. 82 мм і 160 мм. Протипанцерні гармати кал. 57 мм і 45 мм є передані до диспозиції прикордонної сторожі і поліції поготівля.

Повітряна оборона є озброєна в зенітні гарматки кал. 100 мм і 85 мм. Скоростріл протиповітр. оборони кал. 12,7 мм є заступлений новим скорострілом (4-ро цівковим) ЦПУ-4, 14,5 мм і ЦПУ-2, кал. 14,5 мм (2-воцівковий). Піхота озброєна в переважній більшості крісами — півавтоматами СКС (Сімонов) і штурмовими пістолями-автоматами АК (Калашнікова), які подібні до т. зв. нім. штурмових крісів з II світ. війни. До ручної зброї належать також пістолі кал. 9 мм Макарова. Амуніція до всієї зброї є штандартною для цілости збройних сил членів Варшавського пакту. Коли йдеться про панцерну зброю, в ужитті находяться слідуючі зразки совєтських танків: Т-34/85, Т-45, ИС-1, ИС-2, ИС-3 і панцер-пливак ПТ-76. Загальна кількість усіх панцерів досягає коло 1700. Більшість з них совєтської, а частинно чеської і польської продукції. Панцері Т-34/76 забрані з армії і передані прикордонній сторожі і поліції поготівля. Самоїздних установок, за виїмком панцера зен. артилерії СУ-57/2 (57 мм 2-ма гарматками), немає в частинах. Кількість стрілецьких опанцирених авт (БТР-152 і БТР-40) є значно побільшена ,зате зразок таких автомашин БА-64 поменшена. Випробовується панцері в марші в глибоких водах при застосуванні т. зв. шнорхель прибору. Амфібійних автомашин має армія коло 1000. До них належать слідуючі зразки: плавень ЛКВ БАФ, на гусени-

цях плавень КҐ 1 і плавень ПКВ Р 1-С. Щораз більше удосконалюється радарові і вогнево-командні прибори. Головні бази постачання муніції находяться в місцевостях: Клюсс, Волфсруг, Горґаст і в Торґав-Елсніґ. Бази постачання пального в Гогенсаатен, база зброї і випосаження в Геннерсдорф. Два репаратурні верстати для зброї і випосаження в Доберлуґ і Кірхгайн-Міттенвальде, і 2 верстати для направи панцерів в Нойбранденбурґ і в Ґроссенгайн.

Вишкіл: Вишкіл „фольксармее" переводиться за совєтськими регляментами й практикою. Під час вишколу звертається увагу на загартування воядтва до атомової і газової війни так під пасивним як і активним оглядами. Звичайно переводиться спільно з совєтськими частинами вправи на полігонах в Цінґст, Вустров, Єґербрік, Лібтеен, Тершлін-Гр., Шенебек, Клітц, Летцлінґер Гайде, Альтенґрабов, Ліберозе-Тауер, Дессав, Цільсторф, Мільберґ, Кенігсбрюк, Нохтен, Кіндель, Огрдруф, Цайтцер, Форст, Віттшток, Лосса, Ютенбоґ, Цайтгайн і в Бітткау.

Школи: в Пляуен (для старшин піхоти), Дресден (артилерії), Ґроссгайн (панцерів), Дебельн (зв'язку), Дессав (піонерів і хемічної служби), Штагндорф (водіїв автомашинами), Ерфурт (панцерної і артилерійської техніки), для тилових служб — Грайфсваль для лікарів і в Берліні-Трептов для політ-старшин. В Навмбурґу кадетська школа і в Дресдені — військова академія. З огляду на те, що ця академія не є вистарчальною, багато німецьких старшин вишколюється по різних воєнних школах в Москві, Ленінграді, Києві на протязі 2-5 років. На тих колах беруть участь старшини до ранги сотника. Вищі рангою старшини беруть участь у плянувальних роботах командування арміями Варшавського пакту.

Летунство: Начальними командними властями повітряних сил є „Команда повітряних сил і повітряної оборони" з осідком в Штраусберґу-Еґґерсдорф і в Коттбус. До повітряних сил належить: 1 дивізіон винищувачів в Коттбусі, 3 дивізіон винищувачів в Древіц та спеціяльні старшинські згл. спеціялістів і заосмотрення частини інших службових відділів. Повітреоборонні сили складаються з: 1 дивізіону зен. артилерії в Франкенберґу (штаб), Штраусберґ-Еґґерсдорф, Бранденбурґ, і в Вольфен; 2 радарові бат. (кожний бат. у військовій окрузі Північ і Південь); 1 старшинська школа для зенітної артилерії в Вілдпарк-Вест і 1 радарова школа в Ораніенбурґу.

Озброєння: Летунство посідає більше 370 літаків сов. продукції (в тому 150 МІГ 17) і 180 зенітних гармат. Впроваджено також реактивні винищувачі зразка МІГ 19. Летунські площадки находяться в округах: Дресден, Коттбус, Франкфурт над Одрою і в Нойбранденбурґ.

Воєнно-морські сили: Начальне командування воєнно-морських сил творить „Управління морськими силами", з осідком в Рошток. Йому підпорядковані флотилі з головними опірними пунктами в Варнемюнде, Сасснітц і Пеенемюнде.

Озброєння: З супровідних винищувачі змодернізовані на сов. зразок „Рига" кл., 20-25 мінувальників (нової будови). 75 екіпажів для патролювання і оборони побережжя, 40 винищувачів, коло 20 мот. торпедних човнів (сов. конструкції), 50 допоміжних і для заосмотрення кораблів та крім цього деяка кількість спеціяльних кораблів для технічного вишколу моряків. В будові знаходиться 2 винищувачі, 7 підв. винищувачів і 7 супровідних кораблів. В найближчому часі в Сх. Німеччині буде стаціонувати 5 винищувачів кл. „Скорий" і 12 підводних човнів „МВ". Крім цього для вишколу є приділений совєтами великий підводний човен 585 т, і надводний човен 700 т. Вишкіл відбувається для плаваючого персоналу воєнноморських одиниць (основно вишколюється в піхотинській службі, і піонерський вишкіл в сотні. Школа флоти находиться в Паров, а старшинська школа в Штральзунді. Йде вишкіл на совєтських військових академіях. **Ф. К.**

КАПІТАН МИКОЛА КРАВЦІВ ПРО ПАНЦЕРНУ ЗБРОЮ

Капітан американської армії, фахівець панцерної зброї, Микола Кравців, вихованець Військової Академії у Вест Пойнті, помістив у вашингтонському журналі „Армор" за січень-лютий 1964 обширну статтю п. з. „Визов панцерній зброї". „Армор", як зазначено в підзаголовку, присвячений спеціяльно рухомому способові ведення війни. Ото ж і стаття Миколи Кравцева стосується застосуванню панцерної зброї в офенсивній чи в оборонній рухомій війні партизанського характеру. Автор спірає свої теоретичні міркування на особисто здобутому досвіді під час військової служби, як один із вищих старшин-дорадників 2-го панцерного ескадрону південно-в'єтнамської армії. Раніше Микола Кравців служив старшиною у 14 американському панцерному кавалерійському полку в Західній Німеччині. Тепер він — після поранення у Південному В'єтнамі та шпитального лікування — перебуває у Форт Ноксі в Кентакі, на спеціяльному курсі для професійних старшин панцерних військ, із високою військовою освітою.

Микола Кравців заперечує твердження, наче б панцерна зброя була надто важка і неповоротна для ведення війни проти партизанів в трудному для рухомих операцій терені. Передусім той старшина покликається на власний досвід у Південному В'єтнамі, що тамошні воєнні дії рідко відбуваються у густій джуглії, а насправді ведуться в терені, добре доступному для легких панцерів. Далі, Автор вказує на тісне пов'язання дій панцерів із діями піхоти та летунства і в гармонійній координації цих трьох родів зброї бачить запоруку перемоги. Стаття Миколи Кравцева наскрізь фахова з детайлями, що стосуються різних типів американської панцерної зброї та можливостей їх практичного застосування.

Видавництво журналу „Армор" зазначає, що друковані в ньому статті мають служити за спонуку до дискусії на заторкувані фахові військові справи, але передруковувати статті цілістю чи частинно не вільно без окремого дозволу.

З ІМ'ЯНИН НА ПРЕСФОНД „ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

Дня 16-го лютого 1964 р. проходила в домі пп. Мілянських у Ню Гейвен, Конн. гостина з приводу ім'янин господаря дому. У гостині взяли участь побратими зброї ім'янинника, а між ними ген. штабу ген.-хор. Аркадій Валійський з Ню Йорку. На його заклик приявні склали пожертви на пресовий фонд „Вістей Комбатанта" в сумі $ 10.00.

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД ОбВУА — 10 ЖОВТНЯ 1964

В суботу 7 березня ц. р. відбулось у Філядельфії засідання Головної Управи ОбВУА, на якому рішено перевести **8-ий Делеґатський З'їзд ОбВУА у Філядельфії 10 жовтня ц .р., якраз в 14-ті роковини заснування Об'єднання б. вояків-українців в Америці.**

Вислухано звіти окремих референтів Головної Управи та прийнято постанови в різних біжучих справах. В заступництві недужого д-ра В. Ґалана засіданню проводив 1-ий заступник голови д-р Іван Козак.

Важлива спільна нарада

Комбатантських Організацій в справі журналу „Вісті Комбатанта"

Дня 26-го січня 1964 р. відбулася в приміщенні Українського Народного Дому в Ню Йорку спільна нарада комбатантських організацій, що видають журнал „Вісті Комбатанта", а зокрема: ОбВУА, Братства кол. Вояків 1 УД УНА, Братства УСС, Об'єднання кол. Вояків УПА та Братства „Броди-Лев". У нараді взяли участь: Від Головної Управи ОбВУА д-р В. Ґалан, д-р І. Козак, ред. І. Кедрин-Рудницький; — від Головної та Крайової Управ Братства кол. Вояків 1 УД УНА інж. І. Скіра, інж. Є. Шипайло, інж. В. Гриньох, інж. В. Заброцький, І. Чмола, інж. Б. Артимишин, М. Головчак; від Головної Ради Братства УСС дир. І. Поритко, дир. П. Постолюк; від Головної Управи Об'єднання кол. Вояків УПА полк. Ю. Лопатинський; від Братства „Броди-Лев" сот. О. Стеткевич і Гр. Яремчук.

Нарадами проводив д-р В. Ґалан, секретарював д-р І. Козак.

В ході оживленої і вичерпної дискусії, в якій взяли участь всі учасники наради, обмірковано різні подробиці внутрішнього технічного та фінансового парядку при видаванні журналу, зокрема його останнього числа за 1963 рік.

Представники Братства кол. Вояків 1 УД УНА заявили, що вони відбули в тому самому дні до полудня окрему нараду в цій самій справі та постановили зберегти і підтримувати надалі спільне видавання журналу.

Після цього схвалено однодушно наступні постанови:

1) Продовжувати спільними силами видавання журналу „Вісті Комбатанта", що під цю пору є в Америці єдиною українською військовою періодичною публікацією, значення і популярність якої зростає помітно, та докласти всіх зусиль у гармонійній співпраці, щоб піднести його до можливо найвищого рівня однаково щодо змісту і тематики, як і зовнішнього вигляду.

2) Покищо видавати надалі 4 числа на протязі року, в рівних відступах часу без спізнення, об'ємом по 64 сторінки друку з тим, що перше число за біжу-

чий рік 1964 має появитися не пізніше березня ц. р.

3) Змагати до того, щоб в найближчому часі видавати по 6 чисел річно з таким самим об'ємом.

4) Організації, які зобов'язалися платити дотації на видаваиня журналу та попали у заборгованість, повинні вирівняти ці борги не пізніше 15-го лютого ц. р. Дотації на видання нового числа, тобто ч. 1 за 1964 рік, слід зложити в двох рівних ратах, платних в днях 15-го і 29-го лютого ц. р. На майбутнє кожночасні дотації на дане число журналу мають бути вплачувані повністю згори. Обмірковано раціональне господарювання грішми, сперте на щорічне реальне бюджетування.

5) Окрім цього треба вчинити відповідні зусилля для побільшення доходности видавництва шляхом збільшення числа передплатників, стягнення всіх боргів, придбання якнайбільше платних оголошень, в крайньому випадку шляхом підвищення передплати.

6) Наладнати гармонійну співпрацю редакторів з Адміністрацією журналу.

Обговорено також заклик сот. Б. Панчука з 18-го січня ц. р. в справі видавання одного спільного військового журналу і рішено зайняти до нього позитивне становище, але покищо обмежитися до листування з Автором заклику щодо деталів. **І. К.**

З життя Відділів ОбВУА

НЮ ЙОРК

ЗАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УЧАСТЬ У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ

Нюйоркський Відділ ОбВУА продовжував діяльність, описану у числі 4 „Вістей Комбатанта" за 1963 рік, ось як: 1-го жовтня 1963 члени Відділу під проводом голови явилися численно на парастасі по св. п. Меланії Витвицькій, дружині Президента УНР в екзилі, що була відслужена в похоронному домі П. Яреми в Ню Йорку. — 5-го жовтня 1963 генштабу ген.-хор. Аркадій Валійський з кількома членами репрезентували Відділ під час панахиди за Душу визначного члена ОбВУА та заслуженого громадського діяча, пок. інж. Артема Зубенка, що відбулася на його могилі на українському православному цвинтарі у Бавнд Бруку, Н. Дж. в 40-ий день з дия його смерти. В тому самому дні увечорі члени Відділу під проводом Управи взяли участь в Жалобній Академії, улядженій Представництвом Виконного Органу УНРади в ЗДА на пошану померлого віце-президента УНР в екзилі та видатного письменника Івана Багряного, як також в Панахиді по ньому, що була відслужена дня 6-го жовтня того ж року в Катедрі УПЦ св. Володимира в Ню Йорку. — 12-го жовтня 1963 проходили чергові місячні сходини членів Відділу, при чому підполк. інж. Захар Івасишин прочитав другу частину своєї доповіді на тему „Чінґіз-хан і монгольська імперія". В тому ж дні відбулося засідання Управи, на якому поруч поладнання біжучих справ рішено вислати делеґата від Відділу на Загальні Збори ЗУАДК в особі генштабу ген.-хор. А. Валійського.

19-го жовтня 1963 голова Відділу д-р Іван Козак з кількома членами взяв участь у похоронах члена Відділу та визначного громадського діяча, пок. Лева Ясінчука на українському православному цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж., при чому голова виголосив прощальну промову над відкритою могилою. — 3-го листопада 1963 члени Відділу під проводом голови д-ра Івана Козака при співучасті членок „Самостійного Золотого Хреста" та 64 Відділу „Союзу Українок Америки", як також Побратимів з Братства кол. Вояків 1 УД УНА, Об'єднання кол. Вояків УПА та Братства „Броди-Лев" і поодиноких громадян перевели традиційну вуличну збірку пожертв на Дар Українському Воєнному Інвалідові біля всіх 9-ох українських церков Великого Ню Йорку, за-

початковуючи цим Листопадову Збірку пожертв на згадану ціль. Того самого дня увечорі члени Відділу під проводом голови взяли участь у загальній Святочній Академії для відзначення 45-их роковин Листопадового Зриву, що відбулася старанням Комітету Об'єднаних Американсько-Українських Організацій міста Ню Йорку — Відділ УККА. 16-го листопада 1963 члени Відділу під проводом голови були приявні на Академії-бенкеті, що її влаштувала Головна Управа Об'єдиання Прихильників УНР для відзначення 15-річчя існування і діяльности Української Національної Ради. 23-го листопада 1963 відбулися Святочні сходини членів Відділу, під час яких ген. Аркадій Валійський перевів декорування членів Відділу „Воєнним Хрестом".

14-го грудня 1963 проходили Святочні сходини членів Відділу та гостей для відзначення 44-их роковин Першого Зимового Походу. При цьому відтворено награну на магнетній стрічці звукозаписувача доповідь ген.-хор. Андрія Долуда, кол. начальника штабу Армії УНР в Зимовому Поході, яку він прочитав в Сао Паульо, Бразилія, з нагоди 40-річчя згаданого Походу. 26-го січня 1964 члени Відділу під проводом голови д-ра Івана Козака прийняли численну участь в Святочній Академії, присвяченій 46-им роковинам проголошення Самостійности та 45-им роковинам Соборности Української Держави. 16-го лютого 1964 деякі члени Відділу під проводом голови д-ра Івана Козака супроводили до місця вічного спочинку на українському православному цвинтарі у Бавнд Бруку, Н. Дж., померлого члена-основоположника ОбВУА, св. п. Івана Шеремету, сотника Армії УНР, при чому голова Відділу попрощав його іменем Відділу над відкритою могилою.

Ви не якінебудь бурлаки, гольтіпаки, а січовики!

(Народня приказка)

ДЕКОРУВАННЯ ВОЄННИМ ХРЕСТОМ

В доповнення короткої вістки про удекорування Воєнним Хрестом деяких членів Відділу ОбВУА в Ню Йорку, з 4-го числа „ВК" за 1963 р., подаємо, що акту декорації перевів і принагідну гарну промову виголосив ген. шт. ген. А. Валійський. Звіт перед тим і після того подяку виголосив голова Відділу д-р І. Козак, який відчитав також зміст грамоти. Декоровані були:

Сотники Іван Винник, д-р Микола Зайцев, д-р Борис Ставинський, Іван Шеремет, інж. Юрій Тамарський; поручники інж. Олександер Бойко, Михайло Слюсар; четар Григорій Салюк; хорунжий інж. Роман Онишкевич; військовий урядовець Сильвестер Мілянський (прибув з Ню Гейвен, Конн.); старш. булавиий Євген Мащак; однор. десятник д-р Мирон Зарицький; десятник Володимир Кушнір та козак Катерина Трухла. До цієї групи нагороджених належали ще сот. Сергій Литвиненко та пор. Лев Ясінчук. Перший з них був декорований раніше при нагоді 40-річчя його мистецької творчости, а другий помер у міжчасі та був декорований в домовині. Далі належали туди поручник д-р Осип Волощук, хорунжі д-р Степан Стек і Богдан Фостяк та ройовий інж. Михайло Дзуль. Останні не явилися до декорації заради непередбачених перешкод. Позатим є у Відділі 10 побратимів, яким також признано Воєнний Хрест, одначе відзнак їм досі не надіслано.

ДРУКАРСЬКИЙ ЧОРТИК

В дописі д-ра Івана Козака „Український Військовий Табір у Ліберці", що поміщена в 4-му числі „Вістей Комбатанта" за 1963 рік, на стор. 9-ій в 4-му рядку згори закрався друкарський чортик до слова „Jinsky", яке правильно мало звучати „Ukrajinsky". Внаслідку цього вийшла нікудишня назва „Jinsky Pracovni Tabor" замість правильної „Ukrajinsky Pracovni Tabor".

НЮАРК, Н. ДЖ.

ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ СПРАВИ

Співпраця наших трьох українських місцевих комбатантських організацій наладиується вже від року. Співпрацю започатковано влаштуванням спільних вояцьких вечерниць в лютім 1963 р., які мали гарний успіх. З нагоди Листопадових Роковин три місцеві комбатантські організації: Відділ ОбВУА, Станиця Братства кол. Вояків 1 УД, Відділ кол. Вояків УПА знову об'єдналися для спільного влаштування в дні 31 жовтня 1963 р. в Нюарку Панахиди за впавших Вояків у Листопадовому Зриві. На Панахиді, яку відправили Всч. оо. І. Бала, Ю. Кочержук і Я. Дибко численно явились: комбатанти, гості і юні сумівці. Впереді станули „струнко" представники згаданих організацій з прапором Відділу ОбВУА. Після закінчення Панахиди о. Бала виголосив гарну змістом проповідь, в якій насвітлив обставини, серед яких зродилась ідея Листопадового Зриву. Рівнож згадав він світлі і трагічні моменти УГА. Опісля всі перейшли до окремого приміщення парохіяльної школи і тут поверх 50 кол. українських вояків станули до Листопадового Апелю. Побр. О. Голинський звітував сотникові В. Бемкові ,який привітав всіх учасників сходин, зокрема, численно зібраних українських комбатантів. Після відкриття сходин головою Відділу ОбВУА і після вшанування пам'яті впавших Українських Вояків однохвилинною мовчанкою, промовив п. Мицьо, представник Відділу кол. Вояків УПА. Після нього забрав слово побр. М. Шавала, б. старшина УГА, який у своєму спогаді оповів у гарній формі про свою участь у Листопадовому Зриві в околиці Стара Сіль. Вдалий був виступ молодих пластунів, Вірляни Ткач і Тараса Ліщинського, учнів української парохіяльної школи, які виголосили з гарною дикцією вірш Сосюри: „Любіть Україну". Опісля п. В. Юркевич, відомий бандурист, гарно відспівав при бандурі в'язанку стрілецьких пісень. На закінчення програми сходин вислухано награний на стрічці у передачі арт. О. Гірняка фраґмент з твору В. Стефаника „Сини". Побр. М. Стебельський, закриваючи сходини, подякував Всч. Отцям за відправлення Панахиди, зокрема Отцеві Балі за гарну проповідь, учасникам сходин за численну участь та виконавцям програми за гарне виконання точок програми. З піснею на устах: „Гей у лузі" розійшлись учасники домів.

У зв'язку з цими останніми сходинами мимохіть насувається питання: чому на цих святочних сходинах не явились всі без виїмку наші комбатанти з Нюаркської округи. Дуже жаль, що не прийшли деякі такі Побратими, які — хоч не працюють зарібково, мають багато вільного часу і мають амбіції і претензії, щоб їх шанували, як знавців військового діла, не цікавляться життям власної комбатантської організації і нічого їй від себе не дають. В часі кризи мин. року (1963) з приводу ліквідації домівки нашого Відділу ввесь тягар праці впав на плечі старших віком членів нашого об'єднання. Сама почесть бути членом Управи без жадних обов'язків не дає ніякого хісна Відділові.

О. У.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

СВЯТО САМОСТІЙНОСТИ І СОБОРНОСТИ

Дня 24-го січня 1964 в домівці Рочестерського Відділу „Самопоміч" відбулися ширші сходини ОбВУА та делегатів від Братства 1 УД і УПА.

О год. 7.30 вечера голова Відділу д-р Лев Рубінґер оголосив Збори відкритими і, привітавши гостей і членство-побратимів, подав мету, з якою ті ширші сходини були заплановані. Опісля всі приявні вставанням і однохвилинною мовчанкою вшанували пам'ять тих, що життя своє за Батьківщину віддали.

Святочний реферате на тему: **„Українське Національне Свято — Свято Самостійности та Соборности"** виголосив голова Відділу д-р Лев Рубінґер. Прелегент з'ясував значення актів 22-го січня, подав аналізу підложжя, з якого вони народились, ідейно-духове підсоння, в якому дозрівали, і зовнішні умовини, в яких здійснились 4 універсали.

Приявні винагородили прелеґента довготривалими оплесками за так змістовну доповідь, ілюстровану історичними датами і фактами.

На закінчення доповіді побратими відспівали Національний Гимн.

Вирішено рівночасно повести працю поміж громадянством для відзначення 50-літнього виступу УСС-ів, головно в справі поширення поміж членами ОбВУА журналу „Вісті Комбатанта".

В неофіційній частині побратими провели час при шклянці чаю і гутірці до пізньої ночі.

Подав **М. С.**

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

НА ПАМ'ЯТНИК ПОМЕРЛОМУ ПОБРАТИМОВІ

Відділ ОбВУА у Філядельфії, крім іншої праці, поставив собі за ціль дбати також про могили тих наших покійних побратимів, які померли, не лишаючи ніякої родини. Щоб не допустити до занедбання таких могил, отже до профанації їх пам'яти, робиться заходи, щоб на таких могилах поставити хрести-пам'ятники, що є тут досить дорогою справою і не всі побратими залишили на це відповідні фонди. Дотепер вже поставлено кілька таких пам'ятників і заслуга за це припадає в першій мірі Жіночій Секції, яка існує і працює при нашому Відділі.

В останніх часах вийшла конечність побудувати пам'ятник на гробі кол. нашого старшини бл. п. Івана Юркова. Щоб придбати фонди на цю гарну ціль, наш Відділ зорганізував рід льотерії. Видруковано 500 льосів, які продавано між нашими членами та їх близькими по одному долярові. В дні 31 грудня 1963 відбулося льосування, на якому розльосовано образ кисти Б. Макаренка „Шевченко з ягнятами" (за який заплачено 75.00 дол.) та вазу, розмальовану на взір трипільської А. Маланяком, який її подарував на згадану ціль.

Льосування переведено в приявності побр.: А. Маланяка, І. Данківського, І. Остапяка, В. Ощипка та Наді і Катрі Оранських.

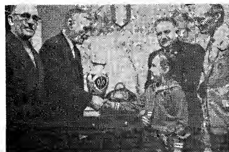

Сцена з льосування

Льоси тягнула мала Катря Оранська. Перша виграна — образ Макаренка впала ч. 306, якого власником був п. Д. Стулковський, а друга на число 224, що його купив інж. І. Остапяк.

Правда, продано тільки 337 льосів, бо час був трохи обмежений і не всі побратими, яких прошено продавати ці льоси, вив'язалися якслід з свого завдання. Після відчислення ціни образа, на фонд пам'ятника залишилося 262.00 дол. і це дає вже змогу розпочати будову. Вся ця акція велася під патронатом ЗАУДК-у.

В. Мацьків, секр.

НАДІСЛАНІ КОМБАТАНТСЬКІ ВИДАННЯ

„ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО", Бюлетень Українського Вільного Козацтва, числа 2 за рік 1963 і 3 за січень 1964. Літографовані зшитки формату 4-ки по 20 стор. машинопису у колірових картонових обгортках. Виходить у Ню Йорку.

З діяльности Станиць Братства 1 УД УНА

ЕДМОНТОН, АЛБЕРТА

ВІДЗНАЧЕННЯ 20-ЛІТТЯ ПОСТАННЯ 1 УД УНА

Цього року з нагоди 20-річчя створення 1-ої Української Дивізії УНА, по різних країнах світу, де проживають колишні дивізійники, відбуваються менше чи більше величаві святкування. Відбулося таке святкування і в Едмонтоні, Алберта, Канада, де є Станиця Братства колишніх Вояків 1-ої Української Дивізії УНА, що начислює біля 100 членів.

В днях 12 й 13 жовтня 1963 старанням місцевої Станиці в Едмонтоні відбулася зустріч дивізійників Західньої Канади. В ювілейних святкуваннях взяв участь головнокомандуючий УНА ген. штабу ген.-полк. Павло Шандрук з ЗДА.

Ген. П. Шандрук приїхав до Едмонтону ще в п'ятницю, 11 жовтня і вечером був гостем Управи Станиці. За споминами й дружніми вояцькими розмовами члени Управи перебули з достойним гостем до пізньої ночі.

Зустріч з членством Станиць Едмонтону й Калґари та представником з Ванкуверу, Б. К., відбулася в суботу, 12 жовтня при участі понад 100 дивізійників. Генерала вітали о. д-р Є. Камінський від Станиці Братства в Едмонтоні, який був теж і господарем зустрічі. Він рівнож звітував за працю Станиці, як також вказав на мету зустрічі. З черги достойного гостя вітали: Д. Гомонів від Станиці Калґари та В. Давидяк від Ванкуверу. Представником з Вінніпеґу був Третяк. Учасників зустрічі привітав також О. Климкович від УСС-ів. У своїм слові ген. П. Шандрук висловив свою радість, що він може бути між своїми колишніми вояками та разом з ними святкувати 20-річчя постання Дивізії. Він також говорив про значення прапору, який був посвячений наступного дня для Станиці Братства в Едмонтоні.

Ген. П. Шандрук був теж гостем на забаві дивізійників і запрошених гостей, що відбулася в суботу вечером, при участі понад 600 осіб.

В неділю 12 жовтня в катедральній церкві св. свящ. Йосафата начальний капелян Дивізії о. д-р мітрат В. Лаба відслужив св. Літургію в сослуженні священиків-колишніх дивізійників о. Л. Сивенького й о. д-ра Є. Камінського. Він теж виголосив у зворушливих словах проповідь. По св. Літургії була відслужена Панахида за упокій всіх упавших дивізійників, які в боротьбі за рідну справу поклали свої голови. По Панахиді відбулося посвячення прапора для Станиці Братства в Едмонтоні, що його довершив о. д-р мітрат В. Лаба. Хорунжими були: М. Блавацький, М. Кучер і Я. Бабій. „Кумами" були відпоручники Української Стрілецької Громади в Едмонтоні, Братства УСС, Братства Дивізійників з Калґари, Вінніпеґу й Ванкуверу. З цієї нагоди куми й громадянство склали поважні жертви й вписали свої імена до пропам'ятної книги. Церемонія ця відбулася в залі під церквою. Понад сотня членів стояли через цілу св. Літургію і Панахиду посередині церкви, позаду прапорів Станиць Едмонтону й Калґари. Панахиду співав хор УНД-му під диригентурою М. Свистуна.

Закінченням ювілейних святкувань був бенкет в неділю 13 жовтня, в якому взяло участь 280 осіб. Бенкет розпочато молитвою. Господарем бенкету був П. Саварин. Він представив почесних гостей при головному столі, зокрема достойного гостя ген. П. Шандрука. До учасників бенкету промовляли о. д-р мітрат В. Лаба й ген. П. Шандрук, перший про те, що на дивізійниках далі лежить обов'язок їхньої вояцької присяги, а другий про вояцьку мораль Дивізії.

Ген. П. Шандрук зокрема звернув увагу на те, що цим разом не було так, як колись в нашій історії: „хай твоя голова за наші голови", і на те, що він від початку до кінця мав повне довір'я старшин і стрільців Дивізії. Д-р М. Росляк говорив про те, як творилася Дивізія, а д-р М. Снігурович зложив привіт від складових організацій КУК. Чимало писемних привітів склали різні організації і їх відчитав господар: від ген.-хор. М. Крата, від УСГ, від УСС, від СУМ-у, ЛВУ, Пласту, від провінційного секретаря А. Головача, від хор. УГА кол. судді Т. Мацькова, від МУН, НТШ, від майора Липовецького, від Головної Управи Братства в США, Крайової Управи Братства в Торонто й інших.

В часі бенкету господар подав до відома, що найвищими воєнними хрестами заслуги були нагороджені о. полковник В. Лаба, майор Ковальський, Д. Гомонів і В. Різник.

Під кінець бенкету учасники хвилиною мовчанкою віддали поклін поляглим членам Дивізії і згадали тих, які принесли менші жертви, тобто чи то були ранені, чи помандрували через УПА на Сибір, чи осиротили жінок і дітей.

Велика участь у святкуваннях дивізійників і громадянства в Едмонтоні доказала, що ідеали, за які боролися вояки Дивізії дорогі нам і досі, доказали, що дивізійники хоча не в рідних однострях, але за рідну справу боролися і признали, що без боротьби нема волі.

П. С.

СТ. КЕТЕРИНС, ОНТАРІО

20-РІЧЧЯ ДИВІЗІЇ

День 5-го жовтня 1963 року залишиться довго в пам'яті бувших дивізійників і численного українського громадянства міста Ст. Кетеринс і околиці, бо це дата відзначення 20-річчя організування 1-ої УД УНА.

Свято відбулося в „Українському Чорноморському Домі ім. Ст. Бандери", де сцену гарно прибрано дивізійними відзнаками. Свято звеличали своєю присутністю достойні гості: о. д-р мітрат В. Лаба, о. д-р М. Комар, о. Бутринський, о. Ковальський, д-р М. Малецький — Голова Крайової Управи Братства в Канаді, сот. С. Гуляк, представники місцевих ветеранських організацій і численно зібрані гості. Свято поділено на три частини: бенкет, мистецька програма й забава. Свято розпочав о. д-р М. Комар молитвою, а відкрив голова місцевої Станиці п. Б. Пришляк, який по привітанні гостей попросив присутніх мовчанкою вшанувати пам'ять поляглих братів, які поклали свої буйні голови в затяжних боях з ворогом за найвище добро — Україну.

По відкриттю голова попросив на господаря свята п. К. Фіцика. Господар свята привітав присутніх, представив гостей почесного стола й попросив до доповіді д-ра М. Малецького. Доповідач у своїй короткій, але змістовній промові підчеркнув, що вже минув час дискусій і сумнівів над тим чи 1-ша Дивізія бу-

ла українською військовою частиною чи на услугах чужинців.

Під час вечері привіти від комбатантських організацій виголосили: п. М. Пелещак від бувших УСС, сот. С. Гуляк від Станиці Братства в Торонто, п. Перцак від Станиці Братства в Бофало, дир. В. Білоус від Відділу УСГ, п. Ф. Мороз від 8-ої Станиці СБУВ, п. Д. Бужанко від Українського Відділу ч. 502 Канадійського Леґіону і п. М. Козарук від Відділу Т-ва кол. Вояків УПА. Прочитано письмовий привіт від Відділу ЛВУ в Ст. Кетеринс, Онт.

Дівчата з МУН-у, СУМ-у й ОДУМ-у в гарних українських національних строях подавали гостям вечерю. Перед закінченням вечері і першої частини свята місцевий парох о. д-р М. Комар представив присутнім о. д-ра мітрата В. Лабу, який ціле своє життя присвятив науці й навчанню. Здобувши високу освіту о. д-р мітрат передає своє знання молоді чи то, як катехит в. українських школах, чи як професор духовної семінарії у Львові. В час першої й другої воєн о. д-р Мітрат міняв священичі одяги на військову уніформу і служив як капелян УСС-ів і як головний капелян Української Дивізії. Вслід за тим о. д-р Мітрат виголосив коротку й змістовну промову, підчеркуючи ще раз, що Дивізія була реґулярною військовою частиною української нації і як така являється продовжувачем боротьби за українську державу, яку розпочали УСС-и, продовжували армія УНР, Січові Стрільці, УГА, ОУН і УПА. Немов на закінчення першої частини, а початок мистецької, сумівка Оксана Чайківська з чуттям продеклямувала „Отче наш" Ю. Форися, а п. Леся Пришляк віддеклямувала „О пів до другої години" Оксани Рудакевич. З черги мис-

Свято 20-річчя 1 УД УНА в Ст. Кетеринс

Зліва: о. М. Бутринський, д-р М. Малецький, о. д-р мітрат В. Лаба, о. д-р М. Комар

тецький квартет „Верховина" в складі паиь-співачок: Надя Лисанюк, Олена Глібович, Женя Котиш, Тамара Елдер, при фортепіяновому супроводі Стефанії Жовнір-Клос полонили й чарували публіку гарно й з чуттям виконаними піснями. Квартет відспівав: „Не хочу співати" — Гнатишина, „Ой брехали сусідоньки" — Гнатишина, „Було колись" — Р. Купчинського, „Я люблю" — Весоловського і „Львів" — Барнича. На домагання захопленої публіки квартет виконав пісню „Ви мужчини". Концерт квартету „Верховина" був переплітаний жартівливими виступами п. Володимира Довганюка ,який в першому виступив „Слово має Селепко Лавочка" і в другому „Філісофія Гриця Зозулі" та дав доказ вміння полонити публіку влучними жартами й оповіданнями. Кінцевим словом господаря та відспіванням „Не пора" та „Боже щасти" закінчено цю частину свята.

По короткій перерві на спрятання столів численно зібрані гості, старші й молодші, весело забавлялися при звуках доброї оркестри до після-півночі. Хоч цей вечір не приніс Станиці Братства в Ст. Кетеринс ніяких матеріяльних приходів то напевно залишив по собі милий спомин добре проведеного часу у всіх, хто там був.

Дивізійник

КЛІВЛЕНД

20-РІЧЧЯ ДИВІЗІЇ

Український Клівленд відзначив 20-ліття постання 1-ої Української Дивізії 17-го листопада 1963. Імпрезу в Українському Народному Домі започатковано Святочним Апелем ,що його перевів голова Станиці Братства Дивізійників Григор Кріслатий, зголошуючи стан присутніх колишніх дивізійників почесному голові Станиці сотникові А. Гончаренкові. Сотник Гончаренко підкреслив значення збройної сили у відбудові української державности.

Після апелю хорунжі Станиці Дивізійників та Осередку СУМА виступили із своїми прапорами на сцену, прикрашену емблемою Дивізії із написом: 1943-1963. Відспіванням національного гимну при похилених прапорах започатковано програму Свята.

З черги представлено присутнім на залі колишніх членів військової управи в краю: інж. Юрія Тиса-Крохмалюка з Дітройту та інж. Михайла Хронов'ята з Клівленду. Святочну промову виголосив Юрій Тис-Крохмалюк, у якій проаналізував історичні аспекти розвитку української державницької думки після упадку Козацької Держави. Національна свідомість серед народних мас до початку 20-го сторіччя не була достатньо розвинена. Етнографічна маса мусіла перейти ряд спроб, щоб себе сформувати у свідому, державницько-думаючу спільноту. У першу світову війну ми виросли сильно і довели до збудовання держави. Під час другої світової війни ця свідомість зросла до тієї міри, що зрушила усі прошарки народу до важкої і затяжної боротьби. Народ створив такі військові формації ,як Дивізія й УПА, які в боях закріпили бажання й стремління до державного життя в наступних поколіннях.

В мистецькій частині д-р Володимир Боднар відспівав дві пісні М. Лисенка „Ой чого-то почорніло" та Шуберта „Рвучкий потік". Ігор Оліяр продеклямував вірш Б. Бори „Ти твердо стій", Наталка Гупаловська відіграла на фортепіяні „Сонату" Бетговена, а Олена Пік відспівала „Думку" з народньої оперети Лисенка „Чорноморці" та Гнатишина „Україно". Д-рові Боднареві та пані Пік акомпаніювала піяністка Ірина Заячківська-Гаврилюк. Імпрезу закінчено відспіванням гимну „Не пора".

Т-ий

НАДІСЛАНІ ВИДАННЯ:

„ОБІЖНИК" — „Веселих Свят і Щасливого Нового Року!" — видання Станиці Братства 1 УД УНА в Торонто. Літографовано-друкованих 4 листки, Торонто.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ЗАСНУВАННЯ СТАНИЦІ

День 23 лютого 1964 р. можна зачислити як зворотну дату в житті бувших Дивізійників у Ню Йорку. В тому то дні за ініціятивою і з уповаження Краєвої і Головної Управ п. Пантелеймон Шуган скликав у Ню Йорку збори бувших Дивізійників. Велика заслуга в діловому переведенні зборів і завершенні їх заложенням Станиці є інж. М. Ліщинського як орг. реф. Краєвої Управи. Предсідником зборів був п. Осип Стеткевич, а секретарем п. П. Шуган. Одноголосно порішено оснувати Станицю 1 УД УНА в Ню Йорку й обрано Управу в такому складі: голова Лев Стеткевич, місто голова П. Виноградник, скарбник Григорій Яремчук, секретар Лев Вербенець, вільний член Вол. Гриньох, і Контрольну Комісію в складі: Т. Монастирський, Євг. Ганоовський і Ал. Гайдукевич.

І так нова Управа приступила зразу до праці. Замовлено прапор Станиці й вирішено посвятити його в дні 18 квітня ц. р. Свято це повинно відбутись при співучасті всіх комбатантських організацій великого Ню Йорку. Спільно з Братством „Броди-Лев" і дооколичними Станицями вирішено відбути на „Могилі-Пам'ятнику" в Глен Спей велике свято 20-ліття бою під Бродами. Думаємо, що початок зроблено в Ню Йорку й нова Управа виправдає довір'я Зборів.

ТОРОНТО, ОНТ.

НА УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ

З нагоди влаштування 15-літнього ювілею подружжя п-тву М. М. Соломонам, яке відбулося дня 9 листопада 1963 р., в домівці УНО Західнього Торонта зібралося коло 130 осіб.

Ювілейним прийняттям зайнялися п-тво: Фірман, Любчак і Монастирські. На вступі п. І. Фірман забрав слово, в якому з'ясував ціль самого ювілею і попросив присутніх, щоб прийняли п-во Капінас, як батьків цього вечора.

По вечері забрали слово п. Шпак, п-і Левицька і 13-літній син ювілятів — Володимир Соломон.

Під час товариської забави п. І. Фірман звернувся до всіх присутніх із закликом до збірки на тих, які є непрацездатні і потребують нашої допомоги. Пані Яворська й Курман перевели збірку на українських інвалідів.

Збірка принесла $ 74.00, які п. Соломон передав до каси Станиці 1 УД УНА в Торонті на Інвалідський фонд.

Пані Соломон подякувала всім гостям за присутність і за щиру жертвенність.

С. Любчак

Список жертводавців: По **$ 5.00** — Соломон; по **$ 2.00** — Варталь, Мурашка, Півторак, Бедиарський, Гаврилюк, Левицький, Чекалюк, Боднарук, Полянський Олег, Юзьків, Лаврій, Мороз, Пнтигирич, Павлінський, Веиущак; по **$ 3.00** — Соляр, Дмитришин; по **$ 1.00** — Лучка, Тикайло, Кучай, Тарнавський, Павлюк, Ганус, Крохт, Сиятинський, Берецький, Гнатович, Монастирський, Фірман, Рід, Любчак, Шпак, Колодій, Пронюк, Лемко, Капінас, Курман, Масєвич, Теленко, Осовський, Тимик, Фок, Паробек, Горохівський, Мойсюк, Камінський, Сухай; по **50 ц.** — Пушкедра, Грагам.

З нагоди ювілею п-ва Соломонів ми прилучуємося зі своїми сердечними баженнями, а всім жертводавцям складаємо щиру подяку. **Управа Станиці.**

НАДІСЛАНІ ВИДАННЯ:

„БЮЛЕТЕНЬ б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ", за січень 1964. Літографоване видання, 5 сторінок машинопису. Появляється в Парижі. У тому числі є м. і. обширне „Звернення голови Т-ва ген.-полк. О. Удовиченка до українського вояцтва".

"NEWS LETTER 1961", September 1961. Ukrainian Canadian Veteran's Association. — G. R. B. Panchuk. Montreal, Que., Canada. Літографований листок, зламаних 4 стор.

ІЗ КОМБАТАНТСЬКОГО ЖИТТЯ БРИТІЙСЬКОЇ КОЛУМБІЇ

Читаючи нашу пресу в діяспорі, рідко натрапите на репортаж про життябуття української громади, ще рідше — про комбатантське життя тої, найбільш західньої провінції кленового листка. А воно, от те життя, пульсує, ба, взявши до уваги обставини, б'ється сильно-рівномірно під кожним, згаданим повище, аспектом.

Українська Стрілецька Громада й Представництво Братства кол. Вояків 1 УД УНА об'єднують, є речником зорганізованих комбатантів, учасників двох етапів наших Визвольних Змагань. Провінційний Відділ УСГ із осідком у місті Ванкувер і Представництво Братства 1 УД УНА на БК, по дружньому, гармонійно співпрацюють у всіх ділянках комбатантської, організаційної праці, не зважаючи на різні перешкоди, з яких то найбільша таки — добробут і байдужність наших, діяспорних буднів.

Дивно якось, що той же колишній український вояк, учасник Лисоні, Білої Церкви чи Бродів, одиниця, що не вагалась у критичну хвилину нашого національного існування грати „ва банк'' ставкою власного життя, чи здоров'я, тепер, „порісши в пір'я'' еміґраційного спокою й добробуту, цілковито байдужний до праці будь-котрої комбатантської організації... Тепер не має охоти передати дітям, що й їхній татуньо „во дні они'' зумів думати й діяти, не лиш за хліба, чи доляра ради...

Стрілецька Громада й Представництво Братства 1 УД УНА стоять тепер, як від початку свого постання, у затяжному бою із апатією-ворогом ч. 1 нашого комбатантського життя і, приємно ствердити, що завдяки наполегливій праці їхні лави поповнюються новим членством.

Для відзначення 20-річчя постання Дивізії Галичина — 1 УД УНА створено, за ініціятивою Відділу УСГ й Представництва Братства 1 УД УНА, Ювілейний Комітет, який вив'язався із дорученого йому завдання бездоганно. Члени комітету, відпоручники Відділів ЛВУ, УНО, УСГ, ОУК, СУМ(ю) і Представництва Братства 1 УД УНА доклали всіх старань, щоб ювілей пройшов на відповідному рівні.

В суботу, 21.9 1963 в авдиторії ванкуверського УНО відбувся бенкет та стрілецькі вечерниці. Головним промовцем бенкету був дорогий гість з далекого Едмонтону, начальний душпастир УГА, начальний душпастир Дивізії Галичина й 1 УД УНА, о. мітрат д-р В. Лаба, ген. вікарій Едмонтону й Зах. Канади. На

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Бажаємо Веселих Свят та успіхів, Голові Головної Управи Братства кол. Вояків 1 УД УНА І. Скірі, Головній Управі Братства, Крайовим Управам, Управам Станиць, Управі Братства „Броди-Лев", членам Братства, усім дивізійникам та членам дивізійних родин, братнім комбатантським організаціям, українським військовикам, українській спільноті та членам Редакції і Адміністрації „Вісті Комбатанта".

Крайова Управа Братства кол. Вояків
1 УД УНА в ЗДА
1 УД УНА в Канаді

другий день, в неділю 22.9 1963 всесвітліший о. мітрат відправив в сотрудництві Всч. отців Бараника й Білика, учасників 1-го й 2-го етапів Визвольних Змагань молебень у намірені Українських Збройних Сил і Панахиду за поляглих дивізійників. Ювілейні святкування пройшли під патронатом Комітету Українців Канади, за благословенством Владик обох наших віровизнань.

Бенкет почався церемонійним внесенням днвізійного лева й звітом кол. дивізійників перед о. полк. В. Лабою та відспіванням днвізійного маршу „Дивізіє, о рідна мати...“ На сцені прибраній державннм тризубом, прапором, прапорами організацій — членів ЮК, калиною і написом „1943-1963... Дивізія Галичина — 1 УД УНА“, на вкритому вишиваною скатертю п'єдесталі вишивана подушка. По боках п'єдесталу виструнчені лави дивізійників під командою голови ЮК М. Гуменного, який коротко з'ясовує суть ювілею, здоровить приявних.

Лунають слова давно прогулої роками команди. Почот вносить на сцену й кладе на п'єдестал знам'я Дивізії: щит, на синьому полі жовтий лев і три корони. Перед п'єдесталом кидають на лева срібносиній відблиск оголені, на схрещених крісах, багнети.

На правому крилі дивізійної лави біліє „обойчик“... Всч. о. М. Білнк, колишній дивізійник, тепер парох м. Вернон. На лівому хор. М. Заяць, учасник першого етапу Визвольних Змагань, ветеран Бродів, голова Відділу УСГ. Далі... Керннцький, Савка, Моцик, Федорук, Антонюк, Давидяк, Дмитрів, Ковальчук, Дмитренко, Горбатюк, Литвин, Диба, Гуменний... Сини усіх закутків Землі Нашої...

„Ліворуч! Ходом руш!“... Начальний душпастир УНА в аснсті голови ЮК М. Гуменного й хор. М. Заяця, під грім оплесків, покндають подіюм, прямують за почесний стіл, за ними маршують парадним кроком днвізійникн...

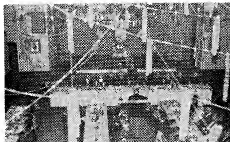

Ювілей 20-річчя 1 УД УНА, Ванкувер, Б. К.

За почесним столом засіли пан-отці обох наших віровизнань, голови складових організацій КУК, заслужені діячі громади. За окремим столом члени родин впавших, пропавших без вістки, чи перебуваючих по других місцевостях і країнах, днвізійників та дивізійники з рідними.

Бенкет почався тостом до Червоної Калнни, однохвилинною мовчанкою і молитвою за поляглих вояків України, що її змовив дорогий гість з Едмонтону. Всч. о. В. Підскальннй, ЧСВВ, укр. кат. парох Ванкуверу благословив трапезу. Молитвою, що її провів парох укр. православної парохії м. Ванкуверу, Всч. о. прот. Сацевич, завершено бенкетну частину ювілею.

Під час бенкету відчитано благословенства й пнсьмові привітн від владики Андрія, православного архиєпископа Едмонтону й зах. Канадн; владики Ніла, католицького єпископа Едмонтону й Зах. Канади; Всч. о. П. Блажука, пароха української православної парохії Волей-Норс Сарей.

Головнокомандуючий УНА, ген. штабу ген.-полк. П. Шандрук, командуючий 1 УД УНА, ген.-пор. М. Крат, ген. М. Садовський, Головна й Крайова Управи Братства кол. Вояків 1 УД УНА надіслали прнвіти.

Головнний промовець о. мітрат В. Лаба начеркнув обставини, що в них формувалась Дивізія Галичина та її дії.

Від КУК і складовнх організацій промовляла пані О. Крипс, голова провінційного й ванкуверського відділу КУК.

Голова провінційного відділу УСГ хор. М. Заяць здоровив святкову громаду від дивізійної „старої войни". Уповноваженнй КУ Братства 1 УД УНА й секретар провінційного відділу УСГ В. Давидяк дякував громаді за участь.

Голова ювілейного комітету п. М. Гуменний подякував достойному гостеві, пан-отцям, святковій громаді, всім тим, що влаштовуючи, патронуючи ювілейні святкування, спрнчинилися до їхнього успіху.

По бенкеті почалнся стрілецькі вечерниці. Під звуки добірної оркестри забавлялись приявні до перших півнів.

Склад Ювілейного Комітету: голова — М. Гуменний (голова Відділу ЛВУ), секретар — В. Давидяк (Уповноважений КУ Братства 1 УД УНА на БК, секретар Відділу УСГ), майстер церемонії — М. Керницький (ЛВУ, СУМю), члени: п-і О. Заяць (голова відділу ОУК), А. Ільницький (голова відділу УНО), М. Заяць (голова відділу УСГ). Відділ КУК репрезентував в ЮК А. Данилів (містоголова відділу). Кулінарна сторінка бенкету знаходилась у справді обдарованих руках Пань із відділу ОУК.

Тепер перед ними врочисте відзначення другого ювілею — 50-ліття постання УСС-ів. Переобрана аклямацією управа відділу УСГ. беручи до уваги вагу рішення Загальних Річних Зборів відділу (26.1 1964), випрацьовує спільно з представництвом Братства 1 УД УНА плян ювілених святкувань у 50-річчя постання зав'язку модерних Українських Збройннх Сил. Понижче склад переобраної управи провінційного відділу УСГ: голова — друг зброї М. Заяць, містоголова — друг зброї А. Ільнпцький, секретар — друг зброї В. Давидяк, скарбник — друг зброї А. Курляк, фінансовий секретар — друг зброї Я. Горбатюк. Контрольна Комісія: друзі зброї — А. Даннлів, Ю. Диба, О. Касюхнич. Делегати до відділу КУК: друзі зброї — В. Давидяк, А. Ільницький. Делегати до „Інтерншн. Піс Арч Ассн." — друзі зброї В. Давидяк, Ю. Диба. Зв'язковий УВФ — друг зброї А. Курляк.

Кроиікус

ЗБІРНИК „ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ"

Дирекція Українського Воєнно-Історичного Інституту в Торонті має приємність поінформувати колишнє українське воянцтво у вільному світі, що вже є в друку черговий збірник матеріялів до історії українського війська, під назвою „За Державність".

Зміст його такий:

Полк. В. Кедровський — В боротьбі за державність. — Ген. Ол. Греків — Весна 1918 року в Україні. — Полк. Юр. Ківерчук — Від автономії до суверенности. — Сотн. П. Дубрівний — Сірожупанники. — Ген. М. Крат — „1920 рік", забуті дії українського війська. — Підпор. Ів. Зварич — Інженерна Юнацька Школа. — Сотн. Вал. Сімянців — В Зимовому поході. — Підполк. Гр. Маслівець — Гордієнківський кінний полк. — Майор С. Левченко — Бій під Снятковим ОКД. — Майор Ан. Кущинський — В летунській сотні Вільн. Козацтва. — Хорун. Ст. Бігун — Як ми воювали за Австрію, а як за Україну. — Сотн. Ів. Косець — З визвольннх змагань. — Козак М. Лнсий — Одна незапнсана подія. — Суддя В. Завадський — Генерал Володимир Сальський. — Д-р С. Росоха — 25-річчя Карпатської Січі. — Зміст попередніх дев'яти збірників „За Державність". Понад 100 світлин.

Співчуваючи ідеї Інституту, деякі побратими, з власної ініціятиви, почалн збірати гроші і надсилати їх Інститутові. Згадаємо тут їх: — Сотн. Ів. Косець 15.00 дол., д-р Д. Антоневич — 44.50, підполк. В. Задоянний — 106.00, майор Б. Шевченко — 172.00, підполк. З. Івасишин — 20.00. Були й дрібні особисті пожертви.

Дирекція Іиституту

Братство Українських Січових Стрільців

Створення Ювілейного Комітету 50-річчя Українських Січових Стрільців

У вересні 1964 р. сповниться 50 років з дня вимаршу першої сотні тодішнього Леґіону УСС на фронт до бою проти Москви. Для гідного відзначення цього рідкісного ювілею постав у Філядельфії Ініціятивний Комітет під проводом д-ра В. Ґалана та інж. І. Скіри. Старанням цього Ініціятивного Комітету відбулася в дні 26-го січня 1964 р. в приміщенні Українського Народного Дому в Ню Йорку нарада представників Головних Управ Комбатантських і Молодечих Організацій з метою створити Центральний Ювілейний Комітет, що має координувати дотичні ювілейні святкування та надавати їм відповідний напрям. У нараді взяли участь: від ОбВУА д-р В. Ґалан, д-р І. Козак, дир. І. Поритко; — від Братства кол. Вояків 1 УД УНА інж. І. Скіра, інж. В. Заброцький; — від Формацій УПА Ю. Лопатинський, М. Грицковян, М. Озимко, М. Сидор; — від „Пласту" Ю. Ференцевич; — від СУМА М. Фурда. Нарадами керував д-р В. Ґалан, секретарював д-р І. Козак.

Приявні вислухали найперше звідомлення дир. І. Поритка про підготовну працю Ініціятивного Комітету та п. Ю. Ференцевича про ювілейні святкування, заплановані Об'єднаними Організаціями Молоді. Після одобрення цих звідомлень обмірковано основно доцільність створення задуманого Центрального Комітету. У висліді цих міркувань схвалено однодушно створити такий Комітет під назвою „Ювілейний Комітет 50-річчя Українських Січових Стрільців", з осідком у Філядельфії, Па. В його склад увійшли: від ОбВУА д-р В. Ґалан і д-р І. Козак; — від Братства кол. Вояків 1 УД УНА інж. І. Єкіра й інж. В. Заброцький; від УПА М. Грицковян, Ю. Лопатинський, М. Сидор і М. Озимко; — від Товариства Запорожців ім. полк. Петра Болбочана сот. П. Содоль-Зілинський; — від СУА пані О. Лотоцька і О. Грабовенська; — від Пласту Ю. Ференцевич і мґр. О. Савчинський; — від СУМА М. Фурда й Є. Гановський; — від МУН І. Прийма й І. Різник; — від ОДУМ інж. Є. Кольман і С. Лободенко; — від СУСТА Б. Футей і Ю. Поритко.

З черги обрано, знову ж однодушно, керівні органи Комітету в такому складі: **Головна Управа:** голова Володимир Ґалан, — заступники голови Іван Єкіра, Олена Лотоцька, Микола Грицковян, Богдан Футей, — секретарі: Василь Заброцький, Євген Гановський; — скарбник Юрій Лопатнинський. — **Головна Контрольна Комісія:** голова Іван Козак, — члени: Михайло Фурда, Осипа Грабовенська, Микола Сидор та Михайло Озимко.

Намічено також напрямні діяння та рішено видати заклик до громадянства в справі відзначення 50-річчя УСС.

І. К.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Подаємо до загального відома, що книжечка д-ра Ярослава Солтикевича „Салют останньої сотні", видана в Торонті, 1964 р. не є офіційною публікацією Братства Українських Січових Стрільців і за її зміст Братство УСС не відповідає.

За Головну Раду Братства УСС:

Іван Поритко — голова

Михайло Савчин — секретар

Вісті Головної Ради Братства УСС

1) Головна Рада Бр. УСС вислала усім Станицям „Проєкт статуту Організації Нащадків УСС", що його виготовив побр. Іван Коцур з Дітройту, з проханням простудіювати його та можливо скоро подати свої завваги і суґестії до цілости як і до окремих його статтей. У свій час, майже всі Станиці були поставилися прихильно до ідеї такої організації. Тепер, коли статут готовий, нічого не стоїть на перешкоді до її реалізації.

2) Не всі Станиці розрахувалися з переведеної збірки. Досі Станиця в Клівленді зібрала 400 дол., Станиця в Шикаґо 225 дол., Станиця в Торонто 347 дол. — Загально зібрано досі 2.000 дол.

3) Деякі Станиці звернулися з пропозицією, щоб в ювілейному році організувати з'їзд УСС. З конкретною пропозицією зголосився наш побратим Степан Хомяк, власник „Твин Бей Вилледж — Мотель-котедж", близько Олбані, над озером Лейк Джордж, Н. Й. Побратим Хомяк пропонує гостити у себе усіх УСС учасників з'їзду впродовж 48 годин, віддаючи до диспозиції льокаль і харч безплатно. Просимо подати свою думку в цій справі та добрі Ваші поради.

4) Ми одержали пропозицію від Станиць, щоб видати ювілейну відзнаку. Інформуємо, що ця справа буде вирішена з відповідними чинниками і, думаємо, позитивно.

5) В справі архіву УСС повідомляємо, що досі одержано з Мюнхену 18 пачок вартісних матеріялів. Жертвенна праця наших Побратимів д-ра Сократа Іваницького і проф. Дамяна Пеленського при сортуванні архіву продовжується.

6) Подаємо „Заклик в справі відзначення 50-річчя УСС", що то його, з ініціятиви Централі ОбВУА, наші комбатантські організації виготовили і розіслали своїм Відділам, такого змісту:

„Заклик в справі відзначення 50-річчя Українських Січових Стрільців. — У вересні 1964 р. сповниться 50 років з дня вимаршу першої сотні Українських Січових Стрільців на фронт, щоб продовжувати визвольну боротьбу України проти її відвічного ворога-загарбника, Москви, перервану — до того часу — ще від злопам'ятної битви під Полтавою.

Уся наша спільнота має священний обов'язок відзначити цю історичну подію якнайбільше достойно і величаво, щоб підкреслити її всенародню важливість, пом'янути усіх упавших на полі слави і померлих та вшанувати живучих ще її учасників і співтворців, а надівсе, щоб передати славетню пам'ять про неї грядучим поколінням і назавжди закріпити її в їхніх серцях. Цей шляхетний обов'язок тяжить передусім на кол. вояках всіх формацій Українського Війська.

Для здійснення цього національного почесного обов'язку, слід в кожній місцевості, де знаходиться організована українська громада, влаштувати на протязі ювілейного року УСС, що триватиме від 10 вересня 1964 р. до 10 вересня 1965 року включно, відповідні святкування, по змозі з вояцьким апелем. Для цього слід з ініціятиви Відділів і Станиць комбатантських організацій, організувати Ювілейні Комітети, що у їх склад повинні увійти представники усіх без виїмку комбатантських і молодечих організацій, як також інших товариств, зокрема жіночих.

Щоб вможливити згаданим Комітетам відповідну підготовку цих святкувань, необхідно покликати їх до життя не пізніше як до 15 березня **1964 р.** — Про створення місцевого Комітету, просимо повідомити секретаріят Краєвого

Ювілейного Комітету для відзначення 50-річчя УСС, якого адреса така: ОбВУА 5020 Норт Олд Йорк, Філядельфія 41, Па. Це повідомлення треба надіслати до дня 15 березня 1964. Головна Управа ОбВУА: д-р Володимир Ґалан голова і Михайло Савчин секретар. Головна Управа Колишніх Вояків 1 УД УНА: Інж. Іван Скіра голова і Богдан Артимишин секретар. Головна Управа Товариства Колишніх Вояків УПА: Полк. Юрій Лопатинський голова і Василь Озимко секретар.

7) Деякі побратими, без відома і згоди Видавничої Комісії, що існує при Головній Раді Бр. УСС, вже надрукували, чи мають намір друкувати свої праці, а присвячені 50-річчю УСС. Просимо тих Побратимів, щоб такі готові до друку свої праці пересилали до перегляду і апробати Видавничій Комісії.

8) „Заки море перелечу криллонька зітру"... Відійшли у вічність:

Ч. п.: Ім'я і прізвище	Дата смерти	На цвинт.	Місцевість
33. Байрак Антін, пор.	7.10.58	Св. Михаїла	Едмонтон
34. Гринчишин Павло	18. 6.63		Шикаґо
35. Стахів Іван	20. 7.63		Шикаґо
36. Катамай Олекса	17.10.33	Фокс Чейс	Філядельфія
37. Гузар Ярослав	2.12.63		Дітройт
38. Білинський Омелян	6.12.63		Лос Анджелес

9) Станиця Бр. УСС в Торонто повідомила, що Краєвий Ювілейний Комітет для відзначення 50-річчя УСС на Канаду, є вже в стадії організації. При тому привітала пропозицію відбуття з'їзду УСС в ювілейному році 1964, в „Твин Бей Вилледж — Мотель-котедж", що є власністю побр. С. Хомяка.

10) З приємністю інформуємо, що Український Конґресовий Комітет Америки, прийняв почесний патронат над святкуванням 50-річчя УСС.

Група колишніх УСС-ів на Вечерницях „Червоної Калини" в Ню Йорку, 1964

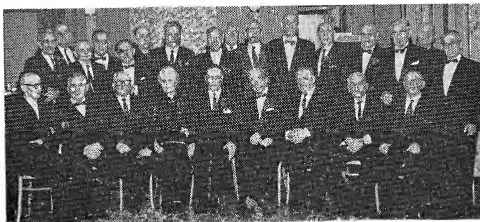

1-ий зліва сидять: С. Никифоряк, Чубатий, В. Калина, Г. Дмитерко, Ратич, І. Норитко, Ж. Олексин, П. Постолюк, О. Стеткевич, М. Заклинський.
2-ий, стоять: О. Бандера, В. Назаревич, М. Гузар, Р. Гойдиш, О. Гірняк, Данилович, Я. Гриневич, Бучацький, Р. Онишкевич, Ю. Нанасси, М. Левицький, І. Вінтоняк, Ю. Шепарович, Л. Луців, Ф. Яцура.

Об'єднання кол. Вояків УПА в США

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА
ГОЛОВНА УПРАВА
Святкування 20-річчя УГВР
Обіжник ч. 3

20 років тому, в липні 1944 року, на Українських Землях з ініціятиви Української Повстанчої Армії утворено Українську Головну Визвольну Раду (УГВР) як найвищий політичний провід революційної боротьби українського народу.

Ми, колишні вояки УПА, які боролись під прапорами Української Головної Визвольної Ради а сьогодні на чужині оформлені в комбатантській організації Об'єднання кол. Вояків УПА в США, повинні відзначити ці роковини як також постать сл. пам. ген. Тараса Чупринки-Шухевича, Голову Генерального Секретаріяту та Головного Командира УПА.

Секретаріят Головної Управи Об'єднання кол. Вояків УПА звертається з закликом до всіх Станиць кол. Вояків УПА на місцях свого перебування, дати ініціятиву для переведення вraз з іншими Товариствами та Комбатантськими Організаціями відсвяткувань цих роковин, влаштовуючи академії, святочні сходини чи доповіді.

За Головну Управу ОКВ УПА:

М. Озимко — секретар
Ю. Лопатинський — голова

З діяльности Станиць ОКВ УПА

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Дня 21 вересня 1963 р. відбулися в приміщенні Українського Клюбу річні Загальні Збори Станиці Філядельфія. Збори провадив друг Е. Остапович, секретарював друг С. Ґула. Станиця, хоч числом невелика, є дуже діяльна на філядельфійському терені. Члени Станиці тісно співпрацюють з іншими комбатантськими організаціями на терені міста, а друг С. Ґула є в Управі Суспільної Служби Комбатанта, як представник Об'єднання кол. Вояків УПА.

Про перебіг 6-го Загального З'їзду Об'єднання, що відбувся в місяці вересні 1963 р. в Рочестері звітував друг С. Ґула. В дальшому Збори постановили взяти активну участь в Листопадовій Збірці на День Українського Інваліда, що її рік річно переводить Суспільна Служба Комбатанта та в місяці березні відсвяткувати 20-ті роковини Української Головної Визвольної Ради, як також 14-ті роковини смерти сл. пам. ген. Т. Чупринки-Шухевича.

До нової Управи Станиці увійшли друзі: В. Ґудзик — голова, Е. Остапович — секретар, Б. Дубенко — скарбник та полк. М. Омелюсік — контрольна комісія.

ШИКАҐО

СПІВПРАЦЯ З ОбВУА Й ІНШІ СПРАВИ

Річні Загальні Збори Станиці Шикаґо відбулися дня 20 жовтня 1963 р. Про діяльність Станиці на форумі ОбВУА та плян праці на будуче реферував друг. С. Струтинський. Рішено і надальше брати активну участь в ОбВУА та тим дати найкращий приклад іншим комбатантським організаціям для об'єднання всіх комбатантських організацій на терені Шикаґа.

Про 6-ий Загальний З'їзд Об'єднання, що відбувся в „Дні Праці" у місяці вересні в Рочестері звітував друг С. Ле-

вицький. Намічено плян праці на осінній та зимовий сезон, здійснення якого доручено другові М. Чуйкові.

До нової Управи Станиці увійшли друзі: М. Ріпецький — голова, В. Сорочак — секретар, С. Жуківський — скарбник.

РОЧЕСТЕР

ЗАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Станиця Рочестер є одною з наймолодших Станиць Об'єднання. Однак своєю активністю та ініціятивою належить до кращих Станиць Об'єднання. Завдяки членам Станиці зорганізовано та переведено у вересні 1963 р. в „Дні Праці" Загальний З,їзд Об'єднання.

В осінному та зимовому сезоні Станиця перевела Збірку на День Українського Інваліда, організовану Суспільною Службою Комбатантів, а під час Різдвяних Свят „Коляду", що її щорічно організує Об'єднання для хворих та потребуючих вояків УПА.

22 грудня 1963 р. на Загальних Зборах Станиці вибрано нову Управу, до якої увійшли друзі: А. Качала — голова, І. Лялюк — секретар та І. Петрик — скарбник.

В пляні праці на перше півріччя 1964 р. порішено відбути Святочні Сходини з приводу смерти сл. пам. ген. Т. Чупринки-Шухевича та зорганізувати публичну доповідь в Рочестері, запрошуючи на прелегента д-ра Мирослава Прокопа з Ню Йорку.

З нагоди Воскресення Христового
всім членам Об'єднання,
друзям з Канади, Комбатантським
Організаціям та Товариствам
б а ж а є
ВЕСЕЛИХ ТА ЩАСЛИВИХ СВЯТ
Х Р И С Т О С В О С К Р Е С !

Головна Управа
Об'єдиання кол. Вояків УПА в США

М. Озимко, секретар — Ю. Лопатинський, голова

Р Е Ц Е Н З І Ї

Д-р Ярослав Солтикевич: „Салют останньої сотні", Торонто, Онт., Канада, стор. 64, 1964.

Це перша книжечка, що появилась, як і читаємо в її субтитулі, „В 50-ті роковини збройного чину Українських Січових Стрільців". Тому вона повинна була зобов'язувати автора. Байдуже, що вона писана, очевидячки, для найширшого читача, такого, який про УСС-ів не чув нічого, або дуже мало. Можуть бути й популярні видання, які своїм змістом, історичною вірністю, логічним пов'язанням та тоном заслуговують на пошану і признання. В даному випадку знаходимо забагато прогріхів, щоб ця книжечка внправдувала свою появу.

Найприкріше в ній — тон. Як видно з наголовка — то це живучий ще Усусус складає поклін своїй колишній військовій формації. Але, мабуть, це унікат у військовій літературі, щоб писати про свою власну формацію і її членів, ото ж про себе самого, у такому похвальному тоні, з самими суперлятивами. Відомо, що найбільшою прикметою вояків взагалі, а хоробрих і саможертвенних ваяків зокрема — це скромність. Виписувати пеани на власну честь і з нагоди 50-ліття свого вимаршу в поле, видавати книжечку з самохвальбою — це, може, оригінальна, але скривлена і для читача дуже неприємна ідея. Невже не можна інакше прославити дороге серцю військо, як дитирамбами?! Невже не можна при такій нагоді відірватись від гурра - патріотичної фразеології? Очевидно, відповідає тут тільки один Автор, бо книжка не є офіційним виданням Усусусів.

Є в отій книжечці деякі прикрі суперечності. Наприклад, у так мовити нарисі про тло, на якому зродилася формація УСС, читаємо, що „в нестерпних умовинах жив тоді український нарід, як у Західній Україні, що її звали Галичиною . . . так і в Східній Україні. Під

австрійською займанщиною — в темноті і злиднях"... А зараз далі, в тому самому таки уступі, довідуємось, що „австрійська конституція все ж таки давала можлнвості національного розвою та боротьбн за права свого народу. Українська мова була в державних і публічних інституціях... Український нарід в Галичині, не вважаючи на все, кріпшав"... Виходить, що „нестерпні умовини" не були так дуже нестерпними... В оцінці політичної ситуації Автор взагалі не великий фахівець. Виправдуючи виступ УСС-ів загальноукраїнськими відносинами напередодні вибуху першої світової війнн, Автор, подаючи на стор. 60-64 так мовити есенцію українського тексту книжечки пише тільки про переслідування збоку поляків, австрійців і мадярів, а про росіян згадує буквально одним словом, як „оппрессорс". Хоч в українському тексті чимало мови про гірку долю України за царату, проте американець, прочитавши англомовний зміст, мусить дивуватнся, чому властиво Усусуси воювали проти Росії і вдягли на себе австрійські уніформи. Як на доказ переслідування збоку поляків подається в обох текстах книжки також убивство о. Ніжанковського поляками. Але ж відомо, що той злочин стався в травні 1919 року ,то він ніяк не може служити за політичний мотив виступу Усусусів в 1914 році.

У невеличкій книжечці аж кншить від переплутання дат і фактів, просто невірних тверджень та загальників, недопускальних у військово-історичних публікаціях. На стор. 26 Автор пише одним дихом про бої „на горі Лисоні, Потутори, Посухів біля Бережан" і, трохи дальше на тій самій сторінці, про наступ російського кавказького корпусу: „Втрати були з обох боків велетенські, море крови й гори вбитих". Автор виразно переплутує бої на Лисоні з 3-4 вересня 1916 року, в яких Усусуси мали дійсно дуже великі втрати (д-р С. Ріпецький уточнює їх в своїй книжці „Українське Січозе Стрілецтво" на 700 людей), з боями з 30 вересня, коли-то наступав кавказький корпус і Усусуси — за твердженням військових істориків та учасників бою — крім кількох ранених не мали ніяких людських втрат. — Автор виразно переплутує галицьких Українських Січових Стрільців в рядах УГА з наддніпрянськими Січовими Стрільцями в рядах Армії УНР. Цікаво, що Автор взагалі ніде не згадує, що київські Січові Стрільці за своєю уніформою, вишколом і командою були формацією наддніпрянською, дармащо ця формація постала за ініціятивою гурту військовиків-галичан, не тільки Усусусів; Е. М. Коновалець не був Усусусом, а в Осадному Корпусі Січовнх Стрільців після повстання проти гетьмана Павла Скоропадського наддніпрянців було куди більше, як галичан. Вислови Винниченка (в „Розбудові Нації"), Грекова, Безручка (стор. 40) стосувалися кнївських Січових Стрільців, а не Усусусів. Вкладені Винниченкові в уста захоплені слова про вигляд Січового Стрільця, що подобав на „залізну статую" — це чиста фантазія, і коли Автор твердить, що Винниченко сказав „тихо", то видно ніхто тих слів більше не чув, як тільки Автор тієї книжечки.

Сваряться теж історичні дати з твердженням Автора про „братання" Усусусів з українцями, російськими вояками, над Золотою Лнпою, де одні з одними обмінювались окликами „Христос Воскрес" — „Воскресне Україна". Як це можливо, коли УСС-ів не було над Золотою Липою в часі Великодня! Дуже дивно звучить теж твердження, що російське командування розстріляло деяких своїх вояків за те братання — аж в квітні 1916 року, себто в 10 місяців після здогадної події! І чому той розстріл відбувся в Сороцьку, в Скалатському повіті, майже над Збручем ген-ген позаду фронту?! Знаємо, що під час війни і воєнних судів над вояками, таких справ не відкладали місяцями і не возили підсудних за

сотні кілометрів. — На стор. 36 читаємо: „Фронт мовчав, але в запіллі гриміла канонада: то українські відділи провадили завзяті бої з большевиками". Де, хто і коли? Або таке перебільшення: до Стрия, пише Автор, зголосилось у серпні 1914 року „понад 20.000" добровільців. Максимальну цифру добровільців в Стрию подає д-р С. Ріпецький у згаданій вгорі книжці 10.000, а про 25.000 пишеться, як про добровільців на цілому терені Галичини.

Автор наводить багато друго- і третьорядних подробиць, але чомусь-то не згадав про перебування УСС на Наддніпрянщині, про їх походи і бої в тому часі. Цікаво, що Автор стверджує, що „ми щороку відзначаємо 1-ий Листопад 1918 і Свято Соборности 22 січня 1919, як радісні історичні події". А де ж така „маленька" подія, як проголошення української державности 4-им Універсалом 1918 року?! Адже це незаперечна правда, що коли б не було акту 22 січня 1918, то не було б і тих двох подій, про які згадує Автор. — Дивне теж непорозуміння з термінологією: УНР — це „Українська Національна (а не Народня) Республіка", а ми живемо тепер в „Сполучених Державах Америки" (або З'єдинені чи З'єднані Держави, або Сполучені Штати). Це не дуже така вже дрібниця, коли річ іде про назви колишньої власної, рідної держави і тієї, в якій тепер існує центр українства за межами України.

Маємо теж таку дивну заяву: „І вірні ідеї УСС-ів сини України сотнями включалися в армії Канади, Америки та інших країн, щоб навчитися воєнного ремесла та в догідний час боротися й перемагати свого найбільшого ворога Москву і щоб на кожному бойовому відтинку всесвітнього фронту чинами, жертвами крови свідчити"... — і т. д. Не знаємо, скільки українських добровільців зголосилися до збройних сил ЗДА й Канади, але знаємо, що вони йдуть до війська, покликувані туди за існуючими законами. Навіщо вживати такої буфонади?!

З цілої книжечки найвартіснішим є щире, публіцистично бездоганне настроєве „Вступне Слово" Василя Мудрого, але авторитету останнього голови Української Парляментарної Репрезентації в Польщі шкода для такого маловартного видання.

І. Кедрин

П. С. В списку членів Станиці УСС Ню Йорк поданий також „Кедрин-Рудницький Іван". Спростовую, що ніколи я до УСС-ів не належав і за такого не подавався, і хоч був і під Семиківцями і під Бережанами в 1916 році, тому знаю ці події також з власного переживання, проте в рядах 35 полку „ляндвери" австрійської армії, скінчивши т. зв. 8-ий „турнус" школи резервових старшин. „35-ка" стояла на згаданих фронтах поруч УСС-ів і турків. Як я попав у той список — ніхто мені не всилі пояснити. — І. К.

+

ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

Дня 8 травня м. р. помер нагло на удар серця, син відомого диригента й організатора хорів в Галичині о. проф. Северина й Анни ур. Полянська Сапрунів у Вінтертур, Швайцарія, де працював,

ДАМ'ЯН ІРИНЕЙ САПРУН,

Покійний народився 16 вересня 1925 р. в Дрогобичі, де ходив до народної школи й гімназії. Гімназію закінчив у Львові, де в 1943 р. здав матуру. В рр. 1947 і 1948 був у Відні у славному на ввесь світ хорі Віденських „Зенґеркнабен", як перший чужинець. В 1943 р. вступив до Дивізії „Галичина", а в 1944 р. в бою

під Бродами попав до большевицького полону і з місця одержує за це 10 років заслання. Бував він у різних кацетах. В 1954 р. його „звільнили" та пустили до Галичини, але не на довго, бо скоро знову його арештували і засудили за цю саму „провину" знову на 10 років, звідки по довгих стараннях витягнула його мати, як австрійського громадянина.

Вернувся він до Відня до своєї матері 25 лютого 1961 р. після 17-річного перебування в большевицьких таборах примусової праці, де втратив здоров'я. Після повороту працював у Відні, а при кінці лютого 1963 р. виїхав до Вінтертур, до Швайцарії, на працю. Але його здоров'я після 17-річних терпінь і лагерних мук так підірване, що побувши два роки на волі нагло помер.

Похорон відбувся аж після перевезення тіла до Відня 21 травня 1963 р. на Центральнім цвинтарі у Відні. Хоронив його місцевий парох о. д-р Орест Купранець, ЧСВВ, його шкільний товариш та зброї з Дивізії. Співав гарно мужеський церковний хор під орудою проф. Гнатишина. Дуже гарну й зворушливу промову виголосив голова УМСХ і член проводу СУА проф. д-р Олександер Тисовський над свіжою могилою 38-літнього Покійника. Від всіх комбатантів 1-ої і 2-ої світових воєн прощав в останню дорогу замученого дивізійника інж. Євген Гаврисевич. В похороні взяло участь понад 60 осіб.

Дня 5 вересня 1963 р. відійшов у вічність в Лос Енджелес, Каліфорнія на 82-му році життя

МИХАЙЛО ДЕРКАЧ

кол. адміністраційний полковник Дієвої армії УНР, учасник визвольної боротьби України, діяльний член і почесний голова Відділу ОбВУА Лос Енджелес, визначний громадський і церковний діяч.

Він народився 1882 р. на Полтавщині в старовинній козацькій родині. Після закінчення середньої освіти студіював архітектуру в Художньому Інституті в Москві, де одержав звання архітекта-будівельника. Під час визвольної боротьби 1917-20 служив в Українському Війську та відбув похід на Крим з частинами ген. Натієва. Згодом був приділений до Військового Міністерства як старшина для окремих доручень. В цьому характері він допоміг ген. О. Удовиченкові видістатися з району денікінської окупації в Одесі, куди він був перевезений 1919 р. під час недуги, та перевіз його через ворожий фронт до частини Армії УНР. З 3-ою Залізною Стрілецькою Дивізією, якою командував ген. Удовиченко, він відбув кампанію 1920 р. та відтак опинився в таборі у Каліші, в Польщі. Призначений начальником Культурно-освітнього Відділу дивізії, полк. Деркач з молодечим запалом організував різні таборові школи і курси, хор і театр, влаштовував доповіді та спричинився до видавання таборової газети „Залізний Стрілець" і літературного журналу „Веселка". Згодом одержав працю в Катовицях, де застала його друга світова війна. У зв'язку з цим він опинився у Німеччині, де після приходу американських військ керував робітничими відділами. 1950 р. прибув до ЗДА та поселився в Лос Енджелесі. Був активним членом і довголітнім головою місцевого Відділу ОбВУА.

Дня 13-го лютого 1964 р. помер у лікарні Белвю в Но Йорку після короткої та важкої недуги серця на 70-му році життя

ІВАН ШЕРЕМЕТ

б. сотник Дієвої Армії УНР, учасник визвольної боротьби України, нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним Хрестом та Хрестом Залізного Стрільця, довголітній діяльний член Відділу ОбВУА Ню Йорк.

Покійний народився 1893 р. в с. Конанівка, на Полтавщині. Під час першої світової війни служив в б. росій-

ській царській армії. Після революції 1917 р. вступив добровольцем до Рідного Війська та був приділений до 8-го Чорноморського Полку 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії, де командував сотнею. По війні опинився на скитальщині в ЧСР, де закінчив вищу педагогічну освіту. В Америці виконував аж до смерти важку фізичну працю, щоб заробити на прожиток для себе і своєї дружини Уляни. Був зразковим членом нюйоркського Відділу ОбВУА та завжди радо і видатно співпрацював з його Управою, головно при переведенні Листопадових збірок на Дар Українському інвалідові. Завдяки прикметам свого характеру, своїй скромності і поведінці він втішався загальною пошаною і щирою симпатією своїх військових зверхників і підлеглих, як також усіх, хто його знали. Вимовним доказом цього була численна участь громадянства, передусім кол. українського вояцтва в похоронних обрядах. На місце вічного спочинку на Українському Православному Цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж. проводив його чималий гурт українок і українців, не зважаючи на погану погоду та пронизливу студінь. Над відкритою могилою прощав його теплими словами від імені ОбВУА та всіх побратимів Зброї голова Відділу ОбВУА Ню Йорк, сот. д-р Іван Козак.

І. К.

Дня 20 травня 1963 р. після довгої і важкої недуги помер у Лос Енджелес, Каліфорнія, на 70-му році життя

ПЕТРО ШМАЛІЙ

кол. майор артилерії Дієвої Армії УНР, учасник визвольної боротьби України, театральний артист і режисер, визначний громадський діяч.

Покійний народився 20 червня 1892 р. на Поділлі. Гімназію скінчив 1913 р. і зараз же вступив на службу до кол. російської армії. В її рядах перебув першу світову війну, здебільшого в фортечній артилерії. Революція в Росії 1917 р. застала його у Фінляндії, звідкіль він пробрався у Київ та приєднався до молодого Українського Війська. Гарматний полк Чорноморського Козацького Коша, Артилерійська бриґада полк. Дашкевича, Окремий Кінний Гірський Артилерійський Дивізіон полк. Алмазова — це етапи його служби Україні.

Після відвороту Дієвої Армії до Польщі посвятився театральному мистецтву. Закінчивши успішно драматичні курси у Львові, працював артистом в українських театрах. 1926 р. переїхав до Франції, де заробляв на прожиток важкою фізичною працею, а водночас зорганізував „Незалежний Український Театр у Парижі". Друга світова війна закинула його в Німеччину, де знову з молодечим запалом і незломним завзяттям за невимовно несприятливих умов продовжував громадську і мистецьку працю спільно з своєю дружиною, талановитою співачкою. Після короткого повновного перебування у Франції, виїхав з дружиною до Арґентини, де розгорнув живу театральну працю та дав себе пізнати, як талановитий режисер. Приймав активну участь також в інших ділянках громадської праці, головно в тамошній комбатантській організації. В 1959 р. прибув до ЗДА та поселився у Лос Енджелесі.

Похорон відбувся при численній участи побратимів-вояків з Відділу ОбВУА, якого Покійний був активним членом. Від Побратимів Зброї прощав його підполк. Г. Маслівець.

Дня 22-го лютого 1964 помер нагло на 69-му році життя в лікарні Белвю в Ню Йорку безпосередньо після серцевої атаки

ПЕТРО СВИСТУН

кол. учасник визвольної боротьби України в рядах УГА, кол. вчитель та ревний громадський діяч на Рідних Землях і на еміґрації.

Покійний народився 19-го липня 1895 року в с. Говилів Великий, Західня

Україна. По закінчення вчительської семинарії посвятився вчительській професії, яку виконував аж до смерти з замилуванням і незвичайною ревністю. В останніх роках першої світової війни служив в б. австрійсько-угорській армії, а після розвалу б. Австрії в 1918 р. вступив добровольцем до новоствореної УГА. В її рядах перебув усю кампанію проти поляків та відтак проти большевиків. По війні учителював, а заразом брав діяльну участь в українському громадському житті.

В Америці працював спершу фізично, а в останніх роках перед смертю учителем Школи Українознавства при „Самопомочі" в Ню Йорку. Атака серця, що спричинила його передчасну смерть, навістила його, коли підготовляв учнів згаданої школи до Академії для відзначення 150-річчя з дня народин Тараса Шевченка в У. Н. Домі в Ню Йорку. Втішався загальною пошаною і мав багато приятелів. **І. К.**

Дня 21 липня 1963 р. помер у Дітройті, Міш. після важкої недуги

РОМАН ВІХАНСЬКИЙ

кол. старшина Українського Війська, учасник визвольної боротьби України в лавах УГА, кол. урядовець „Товариства СУПРУГА" і Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові, відомий український громадянин-патріот.

Покійний народився в Золочеві, Західня Україна, де закінчив початкову школу та гімназію. Першу світову війну перебув як старшина б. авст. армії на російському та італійському фронтах. Після розпаду Австро - Угорщини зголосився негайно до УГА та перебув в її лавах всю кампанію проти поляків і большевиків, включно з „Чотирикутником Смерти". Після розброєння останків УГА поляками весною 1920 р. попав у польський полон та був інтернований у злопам'ятному таборі в Тухолі. Звільнений звідтіль, переїхав до Праги, де закінчив Високу Торговельну Школу. Згодом повернувся до Львова. Під час другої світової війни опинився в Німеччині, де на протязі 6 років зазнав всіх злиднів скитальщини. В 1950 році прибув до ЗДА та поселився у Дітройті, Миш. Похорон відбувся 24 липня м. р. у Дітройті.

Дня 21-го грудня 1963 р. помер в Нюарку, Н. Дж. на 71-му році життя

інж. **ОЛЕКСІЙ СІМЯНЦІВ**

уродженець Харківщини, учасник наших Визвольних Змагань від 1917 р., поручник Кінного Полку „Чорних Запорожців". Покійний перебув з Армією УНР усю кампанію, з Армією вийшов на скитальщину і опинився в ЧСР, де закінчив Українську Господарську Академію в Под'єбрадах. В часі німецької окупації працював, як службовик у нашій кооперації. З Европи виеміґрував до ЗДА і поселився м. і. в Нюарку, Н. Дж. Тут вписався в члени Відділу ОбВУА. Ввесь час був він взірцевим

членом об'єднання і не існували для нього жадні перешкоди, щоб являтись на всяких зборах чи сходинах членів, в дощеву пору чи серед сніжної метелиці. Саме така сніжна заметіль сталась в дні Панахиди, відправленої Всч. о. Селепиною за душу покійного побратима вечером 23 грудня 1963 у похоронному заведенні Литвина. На Панахиді явились: найближча рідня, знайомі Покійного, гурток членів Відділу ОбВУА в Нюарку з прапором. Члени Відділу ОбВУА уставились на стійці з прапором біля домовини. Прощальні промови над домовиною виголосили: д-р О. Утриско від Відділу ОбВУА і сотник Ю. Кононів від кол. українського вояцтва Дієвої Армії УНР. Похоронено Покійного в дні 24 грудня 1963 на цвинтарі у Бавнд Бруку, Н. Дж. Покійний залишив дружину Софію і брата Валентина, скульптора у Вашинґтоні. **О. У.**

СПРАВА ДОМУ ВЕТЕРАНІВ У ЗДА

Злучений Українсько - Американський Допомоговий Комітет (ЗУАДК) постановив у порозумінні з Головною Управою ОбВУА та іншими комбатантськими організаціями придбати, влаштувати та удержувати модерний ДІМ ВЕТЕРАНІВ Й ІНВАЛІДІВ. У зв'язку з цим Головна Управа ОбВУА видала окремий „ЗАПИТНИК", що його переслано всім Відділам. Ті Побратими, які є зацікавлені цією справою та мають намір старатися про приміщення в згаданому Домі, повинні виповнити ТОЧНО цей запитник та відтак повернути його Управі свого Відділу.

ОБІЖНИК-ЗАПИТНИК

Згідно з побажанням З'їзду та поодиноких Побратимів Головна Управа рішила приступити до будови ДОМУ для старших осіб і інвалідів. Дім буде мати мешкання для поодиноких осіб та для родин від 2-х до 4-х осіб. Кожне мешкання буде вистарчальне для вигідного життя. Дім побудується у Філядельфії.

Докладніші інформації подамо пізніше, а покищо просимо подати такі відомості про охочих замешкати:

1 — Ім'я та прізвище ....

2 — якщо прохач має родину, то скільки осіб? ....

3 — вік зголошеного та членів родини ....

4 — чи має соціяльне забезпечення? та забезпечення на випадок недуги? ....

5 — чи належить до Українських обезпеченевих товариств? ....

6 — які інші роди забезпечень мають? ....

7 — як висока місячна пенсія? ....

8 — чи має заощадження в банках? ....

9 — які має запити чи побажання? ....

Головна Управа ОбВУА:

Др. Володимир Галан, Голова — *Михайло Савчин, Секретар*

SYNOPSIS

The editorial **The Magazine, The Book and The Organization** in the section "Timely Thoughts" debates the view, prevalent among some of the Ukrainian veterans, that it would be better to publish books on the military-historical topics, instead of a magazine. The aims of a magazine and a book are different. While it may be true that a book has a more lasting value, the magazine serves the living people, who are organized and who want to have an organ for the expression of their thoughts. The magazine "Veterans' News" unites all Ukrainians, former soldiers of various armies and military formations. Besides that, the editorial goes on to say, the appearance of such magazine rehabilitates the Ukrainians in the eyes of history. Before the First World War among Ukrainians living both on the Austro-Hungarian territory and in the Russian Empire, the military profession was looked down upon, and there was little understanding for the military science. All this played a significant part in the defeat for Ukraine in its war of independence and the revolution.

In his article **Ukrainian Armies before The Armistice, October 1920**, a former colonel of the Ukrainian National Army, Ivan Tsapko, analyses the strategic situation of these armies in the period between 14 October and 10 November 1920. Those were the determining weeks for the fate of the Ukrainian Army. It found itself in a difficult situation, because of the common war where it fought against the Bolsheviks as an ally of Poland, and the Polish-Soviet peace treaty signed in Riga. The author does not consider the political situation, but merely mentions the signing of the armistice Oct. 12, 1920 between the Polish and the Soviet army commands, without the agreement or consultation with the Ukrainian Army. This Polish-Soviet armistice placed the Ukrainian army in an impossible situation. On Oct. 10, the Red Army conducted an offensive against the Ukrainian Army — now abandoned by its ally, Poland, — which ended in 10 days with the Ukrainian retreat into the Polish territory, where it was demobilized and interned. The article by Col. Tsapko adds to the history of the last weeks of the regular Ukrainian armed forces.

The Grave of Ukrainian Sichovi Striltsi near Vyktoriv describes how under the Polish occupation, between the two world wars, the people of Vyktoriv raised a high mound with a cross on top, over the mass grave of 15 soldiers of the first Ukrainian regular military formation in modern times — the "Ukrainian Sichovi Striltsi" — a legion which fought as part of the Austrian Army against Russia. In June, 1915 in the battle near Vyktoriv, 15 of the "Sichovi Striltsi" were killed. It took some skill and craftiness on the part of Ukrainians to obtain permission from the Polish

authorities to erect a cenotaph of this sort. This year marks the 50th anniversary of the Ukrainian legion's march against Russia, and this anniversary will be widely celebrated by all the Ukrainian veterans organizations. It is believed that the Soviet authorities have removed the cross and leveled the grave near Vyktoriv, as they have done with other similar historic sites.

My Meetings with UPA Commander Orest is a reminiscence written by Vasyl Pyrka, a former soldier of the Ukrainian Insurgent Army (UPA) about one of the commanders of that army — Myroslav Onyshkevych, alias Orest. In this reminiscence the author tells about the various episodes of the guerilla warfare conducted by UPA, which fought on three fronts at the same time: against the Germans, the Soviets and the Polish Communists. After World War II, Orest, who was suffering from tuberculousis, lived under cover in Poland. But someone told the authorities about him, and he was shot to death July 6, 1950 in one of the Warsaw prisons.

In the section **Military News** there is some factuals material on the armed forces in East Germany, based on the German press sources.

Another section — **Memoirs** — contains the completion of the article by Ivan Kostiuk, former war correspondent and translator, started in the preceding issue.

Chronicle and Information section is made up of various shorter news items about the Ukrainian veterans organizations.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	0:8:0	0:2:0	ЗДА	3.00 дол.	75 ц.
Австрія	60 австр. шіл.	15	Канада	3.20 дол.	80 ц.
Англія	0:6:8	0:1:8	Німеччина	6.00 н. м.	1.10 н. м.
Аргентина	80 пез.	20 пез.	Франція	10.00 фр.	2.50 фр.

$ 0.75